

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ - ΤΕΧΝΗ - ΑΓΩΓΗ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ Α. ΘΑΛΑΜΙΩΤΗΣ
ΕΚΔΟΤΗΣ Α. Ι. ΡΑΛΛΗΣ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΥΛΗΣ Ι. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 6

ΤΕΥΧΟΣ 3 ΜΑΡΤΙΟΣ 1934

ΟΙ ΝΤΡΟΠΕΣ ΜΟΥ

Με τὸ φίλο μου τὸ Νίκο τὸ Σωφρόνη ἤμουν ἀχώριστος ἀπὸ τὴν ἄλλη τάξη τοῦ σχολείου. Παιδιὶ καλὸ, ταχτικὸ στὰ μαθήματά του ὁ Νίκος. Φιλίες πολλές δὲν ἤθελε, σὲ κανένα δὲν ἔδινε μεγάλο θάρρος. Δὲ φώναζε ποτέ, δὲ θύμωνε· μέτριος στὰ λόγια, στὰ παιχνίδια του. Στὴ φιλία μας πιστός. Πάντα μὲ συβούλευε καὶ μὲ συμμάζευε. «Γερόντου γνώση ἔχει αὐτὸ τὸ παιδί!» ἔλεγα. Γιὰ χάρη δική μου, ποῦ τάχα ξυνίσαι καὶ μὲ πολλὰ παιδιὰ καὶ μὲ τὸ δάσκαλο, φύγαμε ἀπὸ τὸ δεύτερο Ἑλληνικὸ καὶ πήγαμε στὸ πρῶτο.

Στὴν ἀλλή τοῦ σχολείου, τὴν πρώτη μέρα, περιμένοντας τὸ κουδοῦνι, μιλούσανε τῆς τάξης τὰ παιδιὰ, τὰ περισσότερα ἄγνωστα σ' ἐμένα. Λέγανε τὸ ἓνα τ' ἄλλο γιὰ τὰ σχολικὰ τοῦ περασμένου χρόνου. Ἐγὼ, καθὼς εἶμαι σ' ὅλα ἀκράτητος, εἶχα τὸ μέρος μου στὴ ζωηρὴ συζήτηση. Τότε ἓνας ἀπ' τὴ συντροφιά μας κάτι θέλησε νὰ πῆ γιὰ κάποιον ἀστεῖο συμμαθητὴ του. Τὸν ἀντίκοφα.

— Ἐμεῖς, εἶπα, εἶχαμε πέρσι ἓνα γελοῖο παιδί στὴν τάξη μας. Νὰ πῶς ἦταν τὸ ζωτερικό του· τ' ἀφτιά του, ἔτσι· δά... εἶχε κάτι ματάκια... μιὰ μυτίτσα, σὰν κουνέλι! Κάθε μέρα ῥόχτανε βουτηγμένον στὸ μελάνι... τὰ χέρια του ποτέ δὲν τᾶχε καθαρὰ... τὴ γλώσσα του τὴν εἶχε γιὰ σφουγγάρι, ἅμα ἔσταζε μελάνι στὸ τετράδιο· ἅμα τὸν πειράζαμε, ἔβγαζε μιὰ πῆχη τὴ γλώσσα του νὰ κοροιδέψῃ. Τὸ καλαμάρι ὄλο τοῦπεφτε ἀπ' τὰ χέρια. Μιὰ μέρα, μέσ' στὴν τάξη, ἔσκυψε νὰ πάρῃ τὸν κοντυλοφόρο του—ἔρριξε μὲ τὸν ἀγκῶνα τὰ βιβλία—κάνει νὰ πιᾶσῃ τὰ βιβλία, καὶ τοῦ πέφτει τὸ καλαμάρι στὸ κεφάλι—τὸν ἔλουσε! Ἔκλαιγε, γέλια ἔμετς... Ἄλλη μιὰ μέρα ἔπεσε στὸ δρόμο, ἔσπασε τὸ καλαμάρι, χτύπησε καὶ στὴ μύτη—αἵματα, μελάνια! Δὲν τοῦ φτάναν ὄλ' αὐτὰ· κάθε τόσο ἔκοβε ἓνα φύλλο χαρτί, ἔχυνε μελάνι ἀπάνου, τὸ δῖπλωνε, τὸ ξαναδίπλωνε, ἕστερα τ' ἄνοιγε νὰ μᾶς δείχνῃ τ' ἀλλόκοτα σχήματα ποῦκανε τὸ μελάνι στὸ χαρτί—αὐτὸ ἦταν τὸ παιγνίδι του! Καὶ τὰ βιβλία του, ἓνα σίγαμα! Παράξενον παιδί—γελοῖο! Οὔτε γράμματα ἔκοβε τὸ κεφάλι του, οὔτε τίποτα. Τὸ λέγαμε Μουντζούρη· ὁ δάσκαλος τὸ φώναζε «Ἰωάννης ὁ Μελανίων». Δὲν τὸ ξέρετε;

Ἐὸ φίλος μου ὁ Νίκος ὁ Σωφρόνης, ἐνῶ μιλοῦσα, μὲ τραβοῦσε ἀπ' τὸ σακκάκι.

— Τὸ νοῦ σου στὰ λόγια σου! μούλεγε σιγά.

Ἐγὼ τίποτα! Τότε ἓνα ἄλλο παιδί, ποῦ τὸβλεπα πρώτη φορά, μὲ ρώτησε:

— Μιλᾶς γιὰ τὸ Γιάννη τὸ Μαυράκη?

— Ναί ! είπα πρόθυμος· τονέ γνωρίζεις ; Είδες τί γελοῖος ;

— Γελοῖος εἶς' εἰς ! Αὐτὸς εἶναι ξάδερφός μου !

Μ' ἄρχισε στής χαστουκιές, καί μούκμαε φωτιὰ τὰ μάγουλα... Ὁ φίλος μου ὁ Σωφρόνης ἔπαθε πολλὰ κι αὐτὸς ὡς ποῦ νὰ με βγάλῃ ἀπὸ τὰ χέρια 'κεινοῦ τοῦ παιδιοῦ· ἦτανε δυνατώτερός μας... Ἡ ἀλήθεια, τοῦδωσα κ' ἐγὼ καμπόσες, μὰ τί βγαίνει ; Εἶχα γίνεи μασκαράς μπροστὰ στ' ἄλλα τὰ παιδιὰ. Τὸ καλὸ ποῦ μᾶς ἐδιώξε κείνη τὴν ἡμέρα ὁ ἐπιστάτης· δὲν εἶχαμε σκολειό.

Στρώσανε τὰ μαθήματα. Τὰ πήγαίνα καλά· εἶχα βάλει γνώση λίγο, καί καθόμωνα ζεματισμένος Μὰ σιγά-σιγά λησιμόνησα τὸ πάθημά μου. Πήγαμε νωρίς μιὰ μέρα στὸ σκολειὸ πέντ' ἕξι φίλοι. Κλειδωμένοι στὴν τάξη, μιλούσαμε τὸ ἕνα τ' ἄλλο, καί γιὰ τὰ παιδιὰ ποῦ λείπαν. Ἐγὼ δὲ μιλοῦσα, ἄκουγα. Στὸ τέλος δὲν κρατήθηκα.

— Ἐγὼ, τοὺς εἶπα, ἔχω ἕνα κακὸ σύστημα· ὅ,τι ἔχω στὸ νοῦ μου, θὰ τὸ πῶ ! Δὲ χωνεύω τὰ στραβά—σκᾶν ἂν δὲ τὸ πῶ τοῦ ἄλλουνοῦ τὸ ἐλάττωμά του. Νά, κείνο τὸ παιδί ποῦ κάθεται κοντά μου στὸ θρανίο, ὁ Κράτης ὁ Ἀρχοντούλης : μούρχεται κάθε πρωτὴ στὴν τάξη στολισμένο καί καμαρωτό, σὰ νύφη. Πρὶν καθίση, σφουγγάει τὸ θρανίο μὲ τὸ μαντήλι του καί κάθεται μὲ προσοχή, Πιάνει τὴν πέννα μὴ στάξη καί μὴ βρέξη, καί προσέχει τὰ βιβλία του, μὴν τοῦ τὰ φάω ἔγώ ! Τὰ μαλλιά, τὰ νύχια του—μὴ μου ἄφτου ! «Μὴ σπρώχνεις, μὴ μοῦ τραβᾶς τὸ σακκάκι, μὴ με πατᾶς, μὴν τσακίζεις τὰ βιβλία μου—θὰ τὸ πῶ τοῦ δασκάλου !» Δὲ δείχνει σ' ἄλλο παιδί μάθημα, δὲ βοηθάει κανέναν, ὁ κόσμος νὰ χαλάση ! «Διάβασε κ' εἰς !» Πῶς εἶναι τάχα πρώτο, στὰ μαθηματικά, πρέπει νὰ μᾶς κἀνῆ τὸν περήφανο ; Σ' ἐμένα δὲν περνοῦν αὐτὰ ! Δὲν ξέρω οἱ ἄλλοι τί κάνουνε, μὰ ἔγώ τέτοια παιδιὰ... Μιὰ μέρα, ἔτσι γιὰ νὰ γελάσω, βούτηξα τὴν πέννα καί τὴν ἔσταξα καταμεσῆς στὴν καθαρή ἐξήγησιν τοῦ Κράτη τοῦ Ἀρχοντούλη ! Πῆγε κλαίγοντας στὸ σκολάρχη—τὰ θυμάστε...

— Κ' ἔφαγες τὴν ἀποβολή, εἶπε ὁ Νίκος ὁ Σωφρόνης.

— Δὲ με μέλει ! Ἐβγάλα τὴ φούρκα ποῦχα. Τὸ γελοῖο ! Στὸ στομάχι μου μού κάθεται !

Ὁ Νίκος ὁ Σωφρόνης μὲ τραβοῦσε πάλι ἀπ' τὸ σακκάκι καί μουμουρίζε.

— Τὸ νοῦ σου στὰ λόγια σου, σοῦ λέω ! Μὴν κατηγορᾶς τοὺς ἄλλους !

— Μὴ με τραβᾶς ἀπ' τὸ σακκάκι ! τοῦ εἶπα δυνατὰ. Μὴ μοῦ λὲς νὰ μὴν κατηγορῶ τοὺς ἄλλους—ἐγὼ αὐτὰ τοῦ τᾶπα κεινοῦ τοῦ γελοίου κατὰ πρόσωπο ! Δὲν τοῦφτασε νὰ με καταγγεῖλῃ στὸ σκολάρχη, πῆγε καί τῶπε καί τ' ἀδερφοῦ του στὴν ἄλλη τάξη. Αὐτὸς μ' ἔπιασε μιὰ μέρα καί μοῦ ζήτησε τὸ λόγο—ἔπεσε ξόλο, ἐννοια σου...

Ἡ ἀλήθεια, τῆς εἶχα φάει γερὲς ἀπὸ τὸν ἀδερφὸ τοῦ Κράτη τοῦ Ἀρχοντούλη. Ἐδῶσα κ' ἐγὼ καμπόσες, μὰ τί βγαίνει ; Ντράπηκα νὰ τὸ πῶ τοῦ φίλου μου τοῦ Νίκου τοῦ Σωφρόνη, μὰ τώρα δὲν κρατήθηκα· εἶχ' ἀνάψει ποῦ θυμήθηκα κείνον τὸν καυγᾶ, καί τὴ ντροπή μου νὰ τῆς φάω καταμεσῆς στὸ δρόμο.

Ἦστερ' ἀπὸ καμπόσους μῆνες, εἶχαμε χαρὲς στὴν τάξη μας. Μπήκε ὁ ἐπιστάτης καί μᾶς εἶπε πὼς γιὰ λίγες μέρες μάθημα δὲν ἔχει· ὁ δάσκαλός μας μετατέθηκε « Ἀλλὰ νᾶρχεστε κάθε μέρα στὸ σκολειό, νὰ κάθεστε στὴν τάξη, φρόνιμα... » —αὐτὸ ποῦ δὲ θέλαμε κ' ἐμεῖς !

Ὅσο οἱ ἄλλες τάξεις εἶχανε μάθημα, συχάζαμε κάπως· στὰ διαλείμματα ἀλαλάζαμε.

Μιὰ μέρα ἀνέβηκε ἕνα παιδί· στὴν καθέδρα καί μᾶς ἔκανε σαχλά τὸ δάσκαλο τοῦ χωριοῦ του. Σηκώθηκα καί τὸ πέταξα κάτω ἀπ' τὴν καθέδρα.

— Θὰ σᾶς παραστήσω ἔγώ, τοὺς εἶπα, τὸ δάσκαλό μας τὸν κύρ Πλάτανο Λογιωτατίδη, ποῦ τὸν εἶχαμε πέρσι στὸ δεύτερο Ἑλληνικό... Μιὰ μέρα παίζαμε στὴν τάξη καί γελοῦσαμε—ἀνοιξε ἡ πόρτα καί μπήκε ὁ κύρ Πλάτανος. «Γελᾶτε, ἀνόητοι ; Πρὸς τί ὁ γέλως οὗτος ;» Ὅλο αὐτὰ τὰ λόγια κοπανοῦσε, ἅμα ἔβλεπε κανένα παιδί νὰ γελάση. Ἐγὼ ἤμουνα στὸ τελευταῖο θρανίο καί δὲν εἶχα προφτάσει νὰ καθίσω. Ὁρθὸς, κύταζε τὸ δάσκαλο, καί με κύταζε κι αὐτὸς. Μὴν τὰ ρωτᾶτε, δὲ μ' εἶχε σὲ καλὸ μάτι. Ἐκεῖ ποῦ ἄρχισε νὰ φωνάζη, κ' ἔρριχνε σ' ἐμένα ὅλα τὰ φταιξιμάτα, ἄξαφνα γούρλωσε τὰ μάτια, ἔβγαλε τὴ γλώσσα ὄξω, κ' ἔμειν' ἐκεῖ ἀκίνητος καί μούγκριζε. Εἶπαμε μὴν τοῦρθε συγκοπή· «Ἐν ποτήριον ὕδατος ! Ἐν ποτήριον ὕδατος !» μᾶς τραύλιζε. Ἐτρεξα πρώτος καί τοῦφερα νερό. Εἶχε κλείσει πειὰ τὸ στόμα του καί κάθισε, μὰ ἦτανε σὲ χάλι· «Ἄφες...ἄφες...κατεπόθη τὸ ζωῦφιον !» Καταλάβατε ; Εἶχε καταπιεῖ μιὰ μύιγα ὁ δάσκαλος !... Γελᾶτε, ἀνόητοι ; Πρὸς τί ὁ γέλως οὗτος ;

Περίμενα ἀπὸ τὰ παιδιὰ ν' ἀκούσω γέλια καί ξεφωνητὰ ἴσα μὲ τὸ ταβάνι, μὰ κείνα εἶχανε βουδαθῆ ἄξαφνα... Ἐτριξε ἡ πόρτα καί γύρισα νὰ δῶ κ' ἐγὼ... ἔμπαινε ὁ κύρ Πλάτανος Λογιωτατίδης, ὁ παλιός μου δάσκαλος ! Γκρεμίστηκα ἀπὸ τὴν καθέδρα. Μ' ἀγριοκύταξε ὁ κύρ Πλάτανος, μὰ τίποτα δὲν εἶπε. Εἶχε μετατεθῆ στὸ δικό μας τὸ σκολειό... Φτηγὰ τὴ γλύτωσα ! Κρύος ἰδρωτας μ' εἶχε τσακίσει.

Ὁ Νίκος ὁ Σωφρόνης κατέβαινε μαζί μου, ἀφοῦ τελείωσε τὸ μάθημα.

— Στάθηκες τυχερός, μοῦ εἶπε σοβαρά. Θᾶχες ἀποβολή, ἂν σ' ἄκουγε. Βάλε μυαλό, παιδί μου· πρόσεχε στὰ λόγια σου... ἄλλοιῶς νὰ τοιμαζώμαστε νὰ φεύγουμε κι ἀπὸ τὸ πρώτο Ἑλληνικό...

— Μὰ εἶναι νὰ μὴ γελάς ; καίμενε Νίκο ; «Κατεπόθη τὸ ζωῦφιον...»

Κ' ἔπαιρνα τὴ φωνὴ τοῦ κύρ Πλάτανου, καί γελοῦσα κιόλα...

Ἦταν ἀγιάτρευτο τὸ ἐλάττωμά μου. Ἐκαμα ὅρκο ποτὲ νὰ μὴ μιλήσω σ' ἄλλο παιδί, γιὰ τίποτα ! Δὲ θὰ κακολογήσω πειὰ κανένα... Μοναχὰ στὸ Νίκο τὸ Σωφρόνη θὰ τὰ λέω καμιὰ φορὰ, ἔτσι νὰ ξεθυμαίνω... δὲ μπορῶ νὰ σκάσω κιόλας !

Πηγαίναμε μιὰ μέρα περίπατο, κατὰ τὴ γειτονεῖα τοῦ Νίκου. Δὲν εἶχα πάει ἀκόμα σπίτι του, μὰ τώρα ποῦ τὸν ἀγαποῦσα πειὸ πολὺ ἀπὸ πρώτα, θέλησα νὰ περάσουμε νὰ γνωρίσω τοὺς δικούς του. Φτάσαμε· δὲν ἦτανε κανεὶς στὸ σπίτι. Καθίσαμε λιγάκι, καί τραβήξαμε περίπατο. Στὸ δρόμο εἶδα ἀπὸ μακρὰ δυὸ γέρους νᾶρχωνται κατὰ τὸ μέρος τὸ δικό μας.

— Κύταξε, Νίκο, εἶπα, τί ἀστεῖοι ποῦ εἶν' αὐτοὶ οἱ γερόντιοι...

— Γελοῖοι ! εἶπε ὁ Νίκος πρόθυμος, αὐτὸς ποῦ δὲν κατάκρινε ποτέ του ἄνθρωπο.

— Κοντόχοντρος ὁ γέρος καί ψηλὴ-ψηλὴ ἡ γριά ! εἶπα παίρνοντας θάρρος, καί γελοῦσα.

— Καί πὼς κουνιέται ὁ γέρος, σὰ βαρέλι ποῦ δὲ στέκεται καλά ! εἶπε ὁ Νίκος, καί γελοῦσε πειὸ πολὺ ἀπὸ μένα.

— Κι ἡ γριά βαδίζει σὰ σανίδα δλόρθη, ἀκούνητη ! εἶπα ἔγω ζεσπῶντας πειὰ σὲ γέλια ἀκράτητα.

— Πές τους κι ἄλλα, ὅσα θέλεις ! εἶπε ὁ Νίκος... Καλημέρα σας ! Ποῦ πήγατε μὲ τὴ μητέρα σήμερα, πατέρα ;

— Καλημέρα σας, παιδιά μου ! εἶπαν οἱ γερόντοι. Πήγαμε γιὰ ψώνια... μὰ τί γέλια εἶν' αὐτά ;

— Ἦμαστε σπῖτι μὲ τὸ φίλο μου... εἶν' ὁ Δῆμος ὁ ἀσυλλόγιστος, συμμαθητῆς καὶ φίλος μου...

Πῶς δὲν ἀνοιξε ἡ γῆ νὰ μὲ καταπιῇ ... Ὁ Νίκος εἶχε γίνει κατακόκκινος ἀπὸ τὴ στενοχώρια του· εἶδε ποῦ μὲ λύπησε πολὺ. Εἶχα κιτρινίσει, ἔχασα τὸ αἷμα μου ἀπὸ τὴ ντροπὴ μου... ἀπ' τὴν τρομάρα μου καλύτερα.

Ἔφυγα, καὶ μιλοῦσα σὰν τρελλὸς στὸ δρόμο.

— Γελοῖτε, βλάκα ! τί ἄλλο χειρότερο μποροῦσες νὰ πάθης μ' αὐτὴ τὴ μανία σου ; Καλὰ ποῦ ἦταν οἱ γονεῖς τοῦ Νίκου ;... μὰ ἴσα-ἴσα, αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο, κουτεντέ ! Νὰ ἦταν ἄλλος θὰ θύμωνε... θὰ θύμωνες κ' ἐσύ, θὰ μάλλωνες μαζί του... θὰ τίς ἔτρωγες ; Καὶ τί μ' αὐτό ; Καλύτερα, παρὰ νὰ πάθης αὐτὸ ποῦπαθες. Μὲ τί μούτρα τώρα θὰ τὸν ξαναδῆς τὸ Νίκο ; Ἄφου τὸ ξέρεις τὸ κακό σου φυσικό, βουδάσου πειὰ, σκάσε, μὴ μιλάς σὲ κανένα, πές τε μὲ τὸν ἑαυτὸ σου καὶ ξεθύμεινε μονάχος σου — βλάκα μὲ περικεφαλαία !

Τότε ἄκουσα μιὰ φωνὴ σιγαλινὴ στ' ἀφτί μου.

— Τί, μ' ἐμένα θὰ τὰ βάλῃς τώρα ; Δὲ θ' ἀφήσης πειὰ τὴν τρέλλα νὰ καταλάῃς τοὺς ἄλλους ; Κλειῖσε τὸ στόμα σου καλύτερα νὰ μὴ μιλάς καθόλου !

Ἦταν ὁ ἑαυτὸς μου αὐτὸς ποῦ μοῦ μιλοῦσε... Ὅριστε, μήτε μὲ τὸν ἑαυτὸ του δὲ μπορεῖ κανένας νὰ μαλλώνῃ !

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΝΑΓΛΥΦΑ

1.

Βρύση δὲν ἦρα γιὰ νὰ πιῶ καὶ δέντρο ν' ἀκουμπήσω.
Κι ἡ κούραση τὸ βῆμα μου μιὰ πάει ἔμπρὸς μιὰ πίσω.
Κι ἡ θύμησή σου, κάποτε ποῦ ἦταν δροσιὰ τοῦ Μάη,
τώρα κι αὐτὴ ἀπ' τὸ μέτωπο σὰν κόλαση περνάει.

2.

Θάμα στὸ πιὸ ψηλὸ κλαδί ὁ ἀνθὸς ἔχει φουντώσει.
Περνοῦν διαβάτες ταπεινοὶ κι ἔχουν λαχτάρα τόση
νὰ φτάσουν... Μὰ περήφανη γυρνάει αὐτὸς τὴν ὄψη.
Προσμένει λὲς τὸν Ἔρωτα νὰ πάη καὶ νὰ τὸν κόψῃ.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΜΑΡΚΟΡΑΣ

Ἐδῶ κι ἑκατὸ χρόνια ἐγεννήθηκε στὴν Κεφαλλονιά, ὅπου ἔμενε διαβατικὴ ἡ οἰκογένειά του, ὁ Γεράσιμος Μαρκοράς. Στὴν Κέρκυρα ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα, καὶ στὴν Ἰταλία ἐσπούδασε Νομικά.

Τὸ περιβάλλον ὅπου ἐγεννήθηκε κι ἔζησε, ἦταν εὐνοϊκώτατο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ποιητικοῦ του ταλάντου. Ὁ πατέρας του Γεώργιος, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ νομικὰ καὶ θεολογικὰ συγγράμματα ποῦ ἔγραψε στὴν ἰταλική, στὴ γαλλικὴ καὶ στὴν ἑλληνικὴ, ἔγραψε καὶ στίχους ὠραίους ἰταλικούς, κι ἐσυνδεότανε μὲ τὸ Σολωμὸ μὲ στενὴ οἰκογενειακὴ φιλία. Μὰ καὶ ὁ πρωτότοκος ἀδελφός του, ὁ Στέλιος, ἔγραψε στίχους στὴ δημοτικὴ μας, τοὺς ὁποίους ἐπαινοῦσε ὁ Σολωμός, καὶ τὸν πρόωγο θάνατό του ἔκλαψε ὁ ποιητὴς τοῦ «Ἕμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» στὸ γνωστὸ του σονέττο ποῦ κατὰ τὴ μετάφραση τοῦ Καλοσοῦρου ἀρχίζει : «Χθὲς ἔδειξες στὸν κόσμο, ὦ Τύχη καὶ σ' ἐμένα».

Μὲ τὸ θάνατο τοῦ μεγαλύτερου ἀδερφοῦ του, τρία περίπου χρόνια ἀπ' ὅταν ἐπῆγε στὴν Ἰταλία γιὰ νὰ σπουδάσῃ, ὁ Γεράσιμος Μαρκοράς ἐγύρισε στὴν Κέρκυρα, κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 1852, γιὰ νὰ παρηγορήσῃ τὸν πατέρα του. Κι ἀπὸ τότες ἐγνωρίστηκε μὲ τὴ συντροφιά τῶν νέων ποῦ συχνάζανε στὸν κύκλο τοῦ Σολωμοῦ, τὸν Πολυλά, τὸν Κουαρτάνο, τὸ Μάνεση, τὸ Μανουῖσο, κι ἐσυνδέθηκε μαζί τους. Ὡς τόσο, μ' ὄλο ποῦ ἔγραψε ἀπὸ τότε στίχους ποτε δὲν ἔλαβε τὸ θάρρος νὰ τοὺς δείξῃ ἢ νὰ τοὺς διαβάσῃ στὸ Σολωμὸ.

Ὅταν ἀπέθανε ὁ Σολωμός, ὁ Μαρκοράς ἔγραψε ἕνα ὠραῖο ἐλεγειακὸ ποίημα, «Τὸ πρῶτο ψυχασάββατο», ὅπου ἐγκωμιάζει τὰ ἰδανικὰ καὶ τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ τοῦ «Ἕμνου» καὶ τῶν «Ἐλεύθερων Πολιορκημένων».

Αὐτὸς ποῦ σ' ἕνα λείψανο,
προτοῦ τὴ μάχη ἀφήσης,
δάκρυα θλιμμένα σ' ἔκραξε,
ὦ Ἐλευθερία, νὰ χύσης,
τώρα εἶναι κρύος, ἀκίνητος,
μὲ χέρια σταυρωμένα,
καὶ κλάψες ἀπὸ σένα
λὲς πῶς ζητάει κ' ἐκεῖ.

Ἔλα γοργά τῆς δάφνης σου
δὲν πρέπουν τὰ κλωνάρια
μόνον ἐκεῖ ποῦ ὁ πόλεμος
θερρίζει παλληκάρια.
Σὰν ἕνα πλέξης ἄφθαρτο,
λάμπρὸ στεφάνι, ὡς ξέρεις,
θρηνώντας νὰ τὸ φέρης
ἔλα μὲ βία κ' ἐδῶ.

Μ' ἀγάπη αὐτὸς ἀνάσαινε,
βαθιά μὲ φόβο ἐκλειοῦσε
τὰ φλογερά πετούμενα
ποῦ ὁ νοῦς γεννοβολοῦσε,
Ἄν ἴσως τώρα ὀρφάνεψαν,
θνητὴ δὲν ἔχουν φύση
ἄχ ! ἔπρεπε νὰ ζήσῃ
καὶ αὐτὸς παντοτινά !

Καὶ ζῆ. Μὲ πλούσια χρώματα
ἢ θεῖα ψυχὴ μᾶς μένει
στὸ στίχο τὸν ἀθάνατο
πιστὰ ζωγραφισμένη
ἐκεῖ τὸ πνεῦμα δείχνεται
μὲ ἀναλαμπὴ μεγάλη
φέγγουν ἐκεῖ τὰ κάλλη
ὅποῦχε στὴ θωριά.

Μὲ τὸ ποίημα αὐτὸ ἐπροωτοπαρουσιάστηκε. Καὶ κατόπι ἐβοήθησε σημαντικὰ τὸν Πολυλά καὶ τὸν Κουαρτάνο στὴ συγκέντρωση, ταχτοποίηση καὶ δημοσίευση τῶν ποιημάτων τοῦ Σολωμοῦ στὴ μνημιακὴ ἔκδοση τοῦ 1859 ποῦ ἔγινε στὰ τυπογραφεῖα Τερζάκη.

Ἔπειτ' ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Σολωμοῦ ἐξέσπασε ἀγριώτερος ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν Ἑνωσὴ τῆς Ἐφτανήσου, καὶ στὸν ἀγῶνα ἐκείνον ποῦ ἔλαβε μέρος ἐνεργητικώτατο ὄλη ἡ συντροφιά τοῦ Σολωμοῦ μ' ἐπικεφαλῆς τὸν Ἰάκωβο Πολυλά, δὲν ἔλλειψε καὶ ὁ Μαρκοῦρας. Στὶς προσπάθειες ἐκεῖνες ὀφείλεται μιὰ καυστικώτατη σάτυρα, «Ὁ Λέλεκας καὶ ὁ Σπαρτοῖνης», ὅπου ὁ Μαρκοῦρας χτυπάει τοὺς ἀντιενωτικούς, τοὺς καταχθονίους, ὅπως τοὺς ὀνομάζανε. Ἡ σάτυρα ἐκείνη ἐδημοσιεύθηκε ἀνώνυμα σὲ φυλλάδιο λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν Ἑνωσὴ.

Ὁ Μαρκοῦρας, ἔπειτ' ἀπὸ τὴν Ἑνωσὴ τῆς Ἐφτανήσου, δὲν ἀνακατεύτηκε πιά στὴν πολιτικὴ, μὰ, καθὼς ἦτανε καὶ οἰκονομικῶς ἀνεξάρτητος ἀφοσιώθηκε ὀλόψυχα στὴν ποίηση, κ' ἔζησε εἰρηρικὸ οἰκογενειακὸ βίον μὲ τὴ σύζυγό του Αἰκατερίνη, κόρη τοῦ Ἀντωνίου κόντε Δούσμανου, τοῦ Γενικοῦ Γραμματέα τῆς Γερουσίας ἐπὶ ἀγγλοκρατίας.

Μὲ τὴν ἀποχώρησιν τῶν Ἄγγλων ἀπὸ τὴν Κέρκυρα, ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνηση γιὰ λόγους πολιτικούς, εἶχε διατάξῃ τὴν ἀνατίναξιν τῶν Κάστρων τῆς Κερκυρας ἢ πράξῃ ἐκείνη δὲν ἄφησε τὸ Μαρκοῦρα ἀσυγκίνητο· σ' ἓνα του ποίημα «Τὰ Κάστρα μας», ὅπου ἔκλεισε ὄλη τὴ συγκίνηση τοῦ Κερκυραϊκοῦ λαοῦ, ποῦ ἔβλεπε μὲ μεγάλη χαρὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Ἄγγλων, μὰ καὶ μὲ ἀπέραντο πόνο τὴν ἀνατίναξιν τῶν Κάστρων του, δείχνει ὁ ποιητὴς ὄλη του τὴν πίστη γιὰ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους του, καὶ δὲ διστάζει νὰ ὑπενθυμίσῃ στὸ Δυνατό, ἀπ' ἀφορμὴ τῆς ἀγέρωχης πράξεώς του πὼς ὁ καιρὸς ποῦ

χτίζει ἐδῶ, παρακάτω συντρίβει,
θεμελιώνει τὸ μαῦρο καλύβι,
τὸ παλάτι σκορπάει κατὰ γῆς.

Τὸ ἥρεμο ὕφος τοῦ ποιήματος αὐτοῦ, ἀντίθετ' ἀπὸ τὰ συγκλονιστικὰ αἰσθηματά ποῦ διατυπώνει, τοῦ δίνει μιὰν εὐγένεια ἐξαιρετικὴ, μιὰν ἀξιοπρέπεια θαυμαστή, ἀπ' ὅπου ἀναβρῦζει τὸ αἰσθηματὸς τῆς δυνάμεως καὶ τῆς αἰσθητικῆς ἀπολαύσεως, στοιχεῖα ὅχι σπάνια στὴν ποίηση τοῦ Μαρκοῦρα, ποῦ τόσο μισεῖ τοὺς φραστικούς ὀγκόλιθους καὶ τίς μεγαλόστομες ῥητορικὲς ἀρλοῦμπες.

Τὸ 1864, ὅταν ἐπρωτοπῆγε στὴν Κέρκυρα ὁ Γεώργιος ὁ Α', ὁ Μαρκοῦρας ἐμπνεύτηκε τὸ ἐθνικώτατο ποίημα, «Ὁ ἐρχομὸς τοῦ Γεωργίου Α' στὴν Κέρκυρα», ὅπου δίνει στὸ νεαρὸ βασιλέα συμβουλὲς ποῦ μοιάζονε σὰ νὰ ὑπαγορεύονται ἀπὸ τὴν καρδιά τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Δάφνη θὰ βγάλη ὁ δύσκολος
βασιλικὸς σου ὄδρος,
ποῦ ἄλγη ἐμπρός της βέβαια
θὲ νᾶναι ἡ σημερινή
Ἄς βασιλέψῃ ὁ Νόμος
καὶ θὰ φυτρώσῃ αὐτή.

Ποῖος ξέρει ἀπὸ τὰ πράσινα
κλαριά τους ἀπὸ κάτου,
μὴν ἔβγη μὲ τὸν ὕμνο σου
τοῦ Πίνδου μία φωνή,
ποῦ δύναμη θανάτου
δὲ θέλει φοβηθῆ.

Κι ἡ ἐπανάστασις τῆς Κρήτης τοῦ 1866 καὶ τὸ ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου, ἐμπνεύσανε στὸν ποιητὴ δύο ποιήματα, λυρικὸ τὸ πρῶτο: «Ἡ 25 Μαρτίου τοῦ 1867», ἐπικὸ τὸ δεύτερο: «Ὁ Ὀρκος»· τὸ πρῶτο ὕμνεῖ τὴν αὐτοθυσία τῶν πολιορκημένων στὸ Ἀρκάδι, τὸ δεύτερο κλαίει τὴν Μοῖρα τῶν προσφύγων Κρη-

τικῶν, ποῦ γυρίζονε μετὰ τὸ πνίξιμο τῆς ἐπαναστάσεως στὴν ξανασκλαβωμένη πατρίδα τους. Κι ἀν τὸ πρῶτο εἶναι ἓνα ὄμοιο λυρικὸ ποίημα, τὸ δεύτερο εἶναι ὅ,τι ἀνώτερο ἔδωσε ἡ Μοῦσα τοῦ Γεράσιμου Μαρκοῦρα, καὶ τὸ ἀνώτερο ἐπικὸ ποίημα ποῦ ἔχει ἀκέραιο ἡ νεολληνικὴ ποίηση, ἔπειτ' ἀπὸ τὸν «Ἐρωτόκριτο» τοῦ Κορνάρου.

«Ὁ Ὀρκος» ἐπρωτοδημοσιεύτηκε σὲ βιβλίον τὸ 1875, τὸ 1890 ἐξαναδημοσιεύτηκε μαζί μὲ πολλὰ ἄλλα διηγηματικὰ καὶ λυρικά ποιήματα δημοσιευμένα καὶ ἀνέκδοτα, πατριωτικά, ἐρωτικά, ἐλεγειακά, στὴ μεγάλη ποιητικὴ συλλογὴ, «Ποιητικὰ Ἔργα», καὶ ἐξαναδημοσιεύτηκε ὀλόκληρος στὴ «Νεοελληνικὴ Ἀνθολογία» ποῦ ἐπιμελήθηκε ὁ κ. Κ. Σκόκος.

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος εἶναι ἀπλή: Μιὰ Κρητικοπούλα, ἡ Εὐδοκία, ἔπειτ' ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τῆς ἐπαναστάσεως, γυρίζει στὴ σκλάβια πατρίδα της μαζί μ' ἄλλους πρόσφυγες, καὶ τὴ θεομαίνει ἡ πίστη πὼς θὰ ξανάβρῃσκον ἐκεῖ τὸν ἀρραβωνιαστικὸν της τὸ Μάνθο. Μὰ ὅταν ἔφθασε στὴν Κρήτη ἔμαθε πὼς ὁ Μάνθος της εἶχε σκοτωθῆ στὸ Ἀρκάδι, κ' ἐκείνη ξεκινάει τὴν νύχτα καὶ πηγαίνει ἐκεῖ καταιμόναχη, τῆς ἐμφανίζεται ὁ Μάνθος, τῆς ἐξιστορίζει τὴ μάχη καὶ τὴν ἀνατίναξιν τοῦ Ἀρκαδιοῦ, καὶ τὴν καλεῖ νὰ πάῃ μαζί του. Ἡ Εὐδοκία πεθαίνει καὶ ἀνεβαίνει στοὺς οὐρανοὺς, ὅπου μένον ὄλοι οἱ ἥρωες κ' οἱ μάρτυρες τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης.

Δὲν θὰ μῶ σὲ λεπτομερέστερη ἀνάλυση. Τὸ μόνο ποῦ ἔχω νὰ προσθέσω εἶναι πὼς τὸ ποίημα εἶναι γεμάτο μὲ ποιητικὲς ἐκφράσεις καὶ μὲ περιγραφὰς ποῦ θὰ τίς ὑπόγραφε καὶ ὁ Βιργίλιος.

Ὁ Μαρκοῦρας μὲ τὴν ἐκδοσὴ τῶν «Ποιητικῶν Ἔργων», ἔδειξε ὄλη τὴν ποιητικὴ του δύναμη. Στὴν ποιητικὴ ἐκείνη συλλογὴ κατέχονε τὸ μεγαλύτερον μέρος τὰ πατριωτικὰ ποιήματα καὶ μαζί μὲ τὰ ὅσα ἀναφέραμε δημοσιεύονται ἀκόμα «Ἡ Ἀνοιξὴ καὶ τὸ Παλληγάρι τῆς Ἡπείρου», «Ὁ ἐτοιμοθάνατος Σουλιώτης», «Ὁ Ἀποκλεισμὸς τοῦ 1866», «Τὸ ἄγαλμα τοῦ Καποδίστρια» καὶ «Οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἀλήπασα». Ἄλλα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀρχαία παράδοσις, ὅπως «Ὁ Ἀρίωνας», «Ἡ ἀληθινὴ εὐτυχία», ἢ ἀπὸ τὴ δημοτικὴ μας παράδοσις, ὅπως «Ὁ Μάρτης» καὶ ἡ «Μητρικὴ ἀγάπη», συμπληρώνουνε τὴ διηγηματικὴ χάρις τοῦ ποιητῆ τοῦ «Ὀρκου». Καὶ μαζί μ' ἓνα πλῆθος ἐρωτικῶν ποιηματάκια, γιομάτα χάρις καὶ ἀβρότητα, δημοσιεύονται καὶ μερικὰ ἐλεγειακά, ποῦ διαμφισβητοῦνε τὴν πρῶτη θέση μέσα στὴν ποιητικὴ συλλογὴ. Καὶ σιμὰ στὰ «Κλάψε», «Στὸ θάνατο τοῦ Τούλιου Τυπάλδου», «Ἡ ἁγία Αἰκατερίνη», λάμπουνε σὰ διαμάντια τὸ «Παράπονο Πεδαμένης» καὶ ἡ ἐλεγειακὴ ὠδὴ «Ρεγγίνα Σκάρπα» ποῦ θὰ τὴν ὑπόγραφε καὶ ὁ Τουρκουάτος Τάσος.

Ἐδῶ, στοῦ κόσμου τ' ἄχαρο
καὶ μολυσμένο χῶμα,
πὼς ἓνα πόδι ἀθάνατο
περιπλανιέται ἀκόμα;
Πνεῦμα καλὸ, τί σ' ἔφερε;
τί σὲ βαστάει στὴ γῆ;

Ἐνιτεμένος ἄγγελος
εἶσαι, ἀκριβὴ παρθένα!
Τοῦ κάκου, μὲ ταπεινώσῃ
τ' ἀσπρά φτερὰ κλεισμένα;
ὅλο τὸ φῶς σοῦ ἀπὸκρύψεω
μέσ στὴν ὄμοια ψυχῇ

Ποῦθε κρατεῖς, ἀμίλητα
σ' ἐμᾶς τὸ φανερόνει
ὁ ἥλιος, πού σέ χαίρεται,
τ' ἄερι, πού σέ ζώνει,
ὄσα λουλούδια βγαίνουνε
στό δρόμο πού διαβῆς.

Ἐδῶ τί θέλεις; Κρίματα,
κλάψα παντοῦ καί λάβρα
τὴν ἀδικία στά δλόχρυσα,
τὴν ἀρετὴ στά μαῦρα
θά ἰδοῦν τ' ἀθῶα σου βλέμματα
στὴν ἔξορία τῆς γῆς.

Σὲ κράζουν τ' ἄστρα, ποῦχανε
λάμψη ἀπὸ σέ καί χάρη,
προτοῦ ν' ἀνοιξῆ ἀπάντεχα
κι' ἐκεῖθε νὰ σέ πάρη
νέος οὐρανὸς ἀγνώριστος,
ἡ μητρικὴ ἀγκαλιά.

Σὲ κράζουν, καί τρεμάμενα
τὸ βράδυ ἂν τ' ἀγροικίσης.
ἔλα, σοῦ λένε ἀπόκρυφα,
ἔλα ψηλά νὰ ζήσης! —
Καί μὲ τ' ἀγνά τους δάκρυα
σοῦ βρέχουν τὰ μαλλιά.

Τέλος ἡ συλλογὴ συμπληρώνεται μὲ μερικὰ εὐθύμα καὶ σατυρικά ποιήματα, ὅπου στὸ «Ἀπλῆ καὶ Καθαρεύουσα», στὸ «Ψέμμα», στὸ «Μοιρολόι τοῦ Χάρου» λάμπει ἡ σατυρικὴ φλέβα τοῦ ποιητῆ.

Τὸ 1899 ἐδημοσίευσε τὴ δεύτερη ποιητικὴ του συλλογὴ στά τυπογραφεῖα, τῆς «Ἐστίας» μὲ τὸν τίτλο «Μικρὰ ταξείδια». Ἡ νέα αὐτὴ Συλλογὴ δὲν παρουσιάζει τὴ σημασία τῆς πρώτης, μὰ συμπληρῶνει θαυμάσια τὰ ποιητικὰ ἔργα τοῦ Γεράσιμου Μερκορά, μαζί μ' ἓνα πλῆθος ἄλλα ποιήματα πού ἐδημοσίευσε ἀργότερα σὲ διάφορα περιοδικά, καὶ πού ἀκόμη σκόρπια περιμένουνε τὸ στοργικὸ χέρι πού θὰ τὰ συγκεντρώσῃ σὲ βιβλίον. Τὰ περισσότερα ποιήματα τῆς συλλογῆς αὐτῆς εἰν' ἐμπνευσμένα ἀπὸ διάφορα ἀσήμαντα γεγονότα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, μ' ἀνάμεσα σ' αὐτὰ λάμπουνε σὰ θαυμάσια πετράδια μερικὰ λυρικά ἀριστουργηματάκια, ὅπως εἶναι τὰ «Στὴν Ἑλῆ ἀποχάτω», «Μάννα!», «Τὸ ρημάδι τοῦ Χωριοῦ» καὶ «Ἀθῶοι Φόβοι».

Τὴν ποίηση τοῦ Μερκορά δὲν τὴν ταράζουνε νεωτεριστικὲς τάσεις ἢ φιλοσοφικὰ προβλήματα· ὁ ποιητὴς εἶναι ὁ *πεπεισμένος* χριστιανὸς καὶ πατριώτης τῶν ἡμερῶν του, καὶ ἡ ἀξία τῶν ποιημάτων του βροῖσεται μόνον στὴν ἀπλῆ καὶ καθαρή τους διατύπωση, στὸ θεομὸ καὶ ἄδολο αἶσθημά τους, στὴ λαμπρὴ καὶ ὑποδειγματικὴ στιχοτυπία τους, καὶ κυρίως στὴ γλῶσσα τους. Ὁ Μερκοράς, μ' ὄλο πού ἦτανε φίλος στενὸς καὶ συναθλητὴς τοῦ Πολυλά, δὲν ἐπαρᾶσθηκε ποτὲ ἀπὸ κείνον στὶς γλωσσικὲς θεωρίες του, μὰ μὲ καλαισθησία καὶ γνώση ἀκολούθησε τὸ δρόμο πού εἶχε χαράξῃ ὁ Δ. Σολωμός, δρόμο πού θὰ εὐχόμεστε ν' ἀκολουθοῦσαν ὅλοι ὅσοι γράφουνε, γιατί αὐτὸς καὶ μόνον θὰ ὀδηγήσῃ τὸ ἔθνος μας ν' ἀποχτήσῃ τὴ γλῶσσα του, ἀπ' ὅπου ἀκαλαίσθητοι γραμματικοὶ διαρκῶς ἀγωνίζονται νὰ τὸ ἀπομακρύνουν.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Ξενιτεμένος ἄγγελος
εἶσαι, ἀκριβὴ παρθένα!
Τοῦ κάκου, μὲ ταπεινώσει
τ' ἄσπρα φτερά κλεισμένα,
ὄλο τὸ φῶς σου ἀπόκρυψες
μὲς στὴν ὠραία ψυχὴ.

Τοῦτα στὸ νοῦ μου ἐφώνησα
εὐθὺς πού σ' εἶδα ἐμπρός μου·
ἀλλὰ σὺ τώρα ἐξέφυγες
τὴν τρικυμίαν τοῦ κόσμου,
σὰ χελιδόνι πρόθυμο
τὴν ἀνοιξὴ νὰ βρῆ.

Ἄν, ὦ Καλή, στά ὄνειράτα,
ὡς ἡ ψυχὴ τὸ ἐλπίζει,
ἰδῶ μὲ μάτι ἀθάμπωτο
ποιὰ λάμψη σὲ στολλίζει,
ἀπ' τίς χρυσὲς ἀχτίτες σου
θὰ κλείσω μιά στὸ νοῦ.

Τόση ἀναμμένη, δλόφλογη
ἀπὸ τὰ θεῖα σου κάλλη,
γιὰ σὲ τραγοῦδι ἀμίμητο
ἢ φαντασία θὰ βγάλλῃ
τραγοῦδι, πού νὰ φαίνεται
σὰν ἦχος τ' οὐρανοῦ.

ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ

ΚΥΝΙΣΚΑΣ ΕΡΩΣ

ΕΙΔΥΛΛΙΟ XIV

ΑΙΣΧΙΝΗΣ.

Γεῖα καὶ χαρὰ Θουώνιχε.

ΘΥΩΝΙΧΟΣ.

Γεῖα σου καὶ σένα, Αἰσχίνη.

Πόσον καιρὸ εἶχες νὰ φανῆς!

ΑΙΣΧ.

Πολὺν καιρὸν, ἀλήθεια.

ΘΥΩΝ. Τί τρέχει; Σὰ νὰ φαίνεσαι συλλογισμένος.

ΑΙΣΧ.

Ἄστα!

Δὲν πᾶμε καὶ πολὺ καλά, Θουώνιχε...

ΘΥΩΝ.

Γιὰ κείνο

Λίγνεψες κι ἄκουρα ἄφησες, φτωχέ, μαλλιά καὶ γένεια;

Τέτοιος μᾶς ἦρθε ἀπ' τὴ σχολὴ τοῦ Πυθαγόρα κάποιος,

τίς ἄλλες Ἄτονος, χλωμός, ξυπόλυτος. Μᾶς εἶπε

πὼς ἦταν Ἀθηναῖος.

ΑΙΣΧ.

Κι αὐτὸς ἐρωτοχτυπημένος;

ΘΥΩΝ. Ἐρωτοχτυπημένος, νάι: μὲ τὸ φαῖ νομίζω.

ΑΙΣΧ. Σὺ παίζεις, ἀλλὰ μένανε μὲ βρίζει ἡ ὠραία Κυνίσκα.

ΘΥΩΝ. Ἐτσι εἶσαι, Αἰσχίνη, πάντα ἐσύ: Ξανάβεις μὲ τὴν πρώτη

κι ὄλα τὰ θέλεις στὴ στιγμὴ. Μὰ πές μας, τί καινούργια;

ΑΙΣΧ. Ἐγὼ κι ὁ Ἀργεῖτης καὶ ὁ Θεσσαλὸς ὁ καβαλλάρης

ὁ Ἅγις κι ὁ Κλεόνικος μαζί ὁ στρατιώτης, φαγοπότι

στό σπίτι κάναμε. Εἶχα δυὸ κοτόπουλα σφαγμένα

κι ἓνα γουρνόπουλο μικρὸ τοῦ γάλατος. Κι ὠραῖο

βίβλινο¹⁾ τέσσερω χρονῶ κρασί τοὺς εἶχα ἀνοίξει

πού μοσχοβόλα, ἀπ' τὸ ληνὸ σὰ νάητανε φερμένο.

Ἀπάνου στὸ ξεφάντωμα νὰ πιοῦμε ἀπόνα ἀκράτο

κρασί εἶπαμε, ὁ καθένας μας γιὰ κάποιονε πού θέλει,

φτάνει μονάχα στὴν ὑγεία νὰ εἶπῃ ποίανου τὸ πίνει.

Ὅλοι, ὅπως συμφωνήσαμε, τὸ λέγαμε, ρουφώντας,

τόνομα. Ἐκείνη τίποτα, (γιατὶ ἤμουνα κοντὰ της).

Τώρα, τί θέλεις μὲ τὸ νοῦ νὰ βάνω ὁ δόλιος, πές μου;

— «Δὲ θὰ μιλῆσης; Μὴ τυχόν καὶ λύκον εἶδες»²⁾ — κάποιος

χωράτεψε. «Τὸ πέτυχες», τ' ἀπάντησε. Κι ἀμέσως

ἐφούντωσε ὄλη κ' ἔγινε πυρὸ τὸ πρόσωπό της.

1) Ὄνομαστὸ κρασί. Τὸ ἀναφέρουν πολλοὶ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς. Δὲν εἶνε γνωστὸ ἂν πῆρε τ' ὄνομα ἀπὸ μιά τοποθεσίαν τῆς Θράκης ἢ ἀπὸ τὸ φυτὸ βύβλος ἢ βίβλος ἀπὸ τὸ ὅποιον ἴσως νὰ τῶφτιαχναν.

2) Ἦταν μιά πρόληψη πὼς ὅποιος συναντοῦσε λύκο ἔχανε τὴ λαλιά του.

Εἶνε ἕνας Λύκος, κάποιος Λύκος εἶνε, γιὸς τοῦ Λάβα
 τοῦ γείτονα, ψηλόλιγνος καὶ τρυφερός, ποῦ ὠραῖο
 πολλοὶ τὸν βρίσκουνε. Γι' αὐτὸν λυώνει ἀπ' ἀγάπη ἐκείνη.
 Τὸ πρᾶγμα κι ἄλλοτε συχνά σ' ἀφτιά μου ἦταν φτασμένο
 μὰ διόλου δὲν ἐξέτασα, σὰ μποῦφος — κοτζάμ ἄντρας !
 Λοιπὸν, ὅπως οἱ τέσσεροι γερά εἴμαστε πιωμένοι
 τραγοῦδι πιάνει ὁ Θεσσαλὸς τὸ «Λύκο μου» νὰ λήη,
 τραγοῦδι θεσσαλιώτικο, γιὰ μὲ πανάθεμά τον !
 Κι ἀμέσως ἡ Κυνίσκα μου πικρὰ νὰ κλαίη ἀρχίζει
 πικρότερα κι ἀπ' τὸ μικρὸν, ἐξάχρονο κορίτσι
 ποῦ λαχταρᾷ στῆς μάννας του τὴν ἀγκαλιὰ νὰ πέση.
 Ἔ, τότε ἐγὼ—Θυώνιχε, μὲ ξαίρεις—φράπ, μιὰ μπάτσα
 τῆς σκάζω εὐτὺς στὸ πρόσωπο, κι ὕστερα κι ἄλλη. Ἐκείνη
 τὰ πέπλα τῆς σηκώνοντας ἀμέσως ἔξω τρέχει.
 — «Ἄ, δὲ σ' ἀρέσω πιά κακιά κι ἄλλον ζητάει ἢ καρδιά σου.
 Σύρε σ' αὐτὸν τὰ χάρδια σου νὰ δώσης. Τόσα δάκρυα,
 λάγνα, γιὰ κεῖνον τρέχουνε ; Λοιπὸν ἄς τρέχουν πάντα».
 Μόλις ταγίσει τὰ μικρὰ κάτ' ἀπὸ τὴ φωλιά τῆς
 ἢ χελιδόνα φεύγει εὐθύς κι ἄλλη τροφή νὰ φέρη.
 Ἄκόμα γληγορώτερη πετάχτηκε ἡ Κυνίσκα
 κ' ἔξω ἀπ' τὴ θύραν ἔδραμε καὶ χύθηκε στὸ δρόμο.
 «Ταῦρος στὸ δάσος χάθηκε» ¹⁾ ποῦ λέγει μιὰ παροιμία.

Εἶνε δυὸ μῆνες πιά σφοτοὶ ποῦ εἴμαστε χωρισμένοι
 κι ἄφησα γένεια καὶ μαλλιὰ σὰν νάημουνα Θρακιώτης,
 κ' ἡ πόρτα τῆς εἶνε ἀνοιχτὴ στὸ Λύκο, ὡς καὶ τὴ νύχτα.
 Γιὰ μᾶς λόγος δὲ γίνεται κι οὔτε μᾶς λογαριάζει.
 «Ἦ Μεγαρίτες ἄτυχοι, μὲ τὴν πιὸ μαύρη Μοῖρα ! » ²⁾.
 Κι ἂν ἦταν νὰ τὴν ξέχναγα, περαστικά ἦταν ὄλα.
 Μὰ πῶς νὰ κάνω ; Θυώνιχε, μὲ ποντικό, ὅπως λένε,
 μοιάζω ποῦ πίσσαν ἔγλυψε. Τὸ γιατρικὸ δὲν ξαίρω
 ὅπου γιατρεύει τὴν πικρὴ κι ἀνέλπιδην ἀγάπη.
 Ὁ Σίμος, τὴν Ἐπίχαλκη ποῦχε τρελὰ ἀγαπήσει
 — ἕνας μου συνομίληκος — θαλασσινὸ ταξίδι
 ἔκανε καὶ ξανάρθε πιά γιὰ πάντα γιατρεμένος.
 Ἔτσι θὰ πάω μακρὰ καὶ γώ, τὸν πόντο θὰ διασχίσω·
 πρῶτος δὲ θάειμαι οὔτε στερνός — ἕνας ἀπλὸς στρατιώτης.

1) Ἐλέγονταν γι' αὐτοὺς ποῦ ἐχάνονταν γιὰ νὰ μὴν ξαναφανοῦν ποτέ, ὅπως ὁ
 ταῦρος, ποῦ μόλις μπῆ ἐλευθερὸς στὸ πυκνὸ δάσος, δὲν ξαναγυρνᾷ στὸ σταυλὸ.

2) Ἀπάντηση τῆς Πυθίας στοὺς Μεγαρίτες ποῦ ρώτησαν ποιοὶ εἶνε οἱ καλύτε-
 ροὶ Ἕλληνες, περιμένοντας νὰ τοὺς πῆ πῶς εἶνε αὐτοί.

ΘΥΩΝ. Νὰ βγάνης θὰ ἤθελα ἀπ' τὸ νοῦ τὴν τέτοια σκέψη Αἰσχίνη.
 Μ' ἂν ὅμως νὰ ξεπατριστῆς εἶνε ἀποφασισμένο,
 τοῦ Πτολεμαίου νὰ πᾶς, σοῦ λέω, νὰ γίνης μιστοφόρος
 ποῦ ὁ πιὸ καλὸς εἶνε ἀρχηγὸς γιὰ ἕναν ἐλεύτερο ἄντρα.
 ΑἴΣΧ. Καὶ κατὰ τ' ἄλλα, τί ἄνθρωπος ἐκείνος εἶνε, πές μου ;
 ΘΥΩΝ. Ὁ πιὸ καλὸς εἶνε ἀρχηγὸς γιὰ ἕναν ἐλεύτερο ἄντρα.
 Καλόκαρδος, φιλόμουσος, γλυκός, ἀνοιχτοχέρης.
 Ποιὸς εἶνε φίλος του καλὰ τὸ ξαίρει· ποιὸς δὲν εἶνε
 τὸ ξαίρει κάλλιο. Σὲ πολλοὺς δίνει πολλὰ καὶ σ' ὅποιον
 κάτι ζητήση, ὄχι ποτε δὲ λέγει — καθὼς πρέπει
 στὸ βασιλιᾷ. (Μὰ εἶνε σωστὸ νὰ μὴ συχνοζητᾶμε,
 Αἰσχίνη μου). Ὡστε ἂν στὸ δεξιὸν τὸν ὄμο νὰ κουμπώσης
 σ' ἀρέση τὴν δερμάτινη, στρατιωτικὴ χλαμύδα
 καὶ μὲ τὰ πόδια ἀλύγιστα, ἂν τολμᾶς, τὴν πανοπλία
 τοῦ ἀσπιδοφόρου νὰ κρατῆς, στὴν Αἴγυπτο εὐτὺς τράβα.
 Ἀπ' τοὺς κροτάφους σ' ὄλους μας τὰ γερατειὰ ἀρχινᾶνε
 κι ἀφήνουν τὰ σημάδια τους· κι ἀγάλι-γάλι ὁ Χρόνος
 σέρνεται κάτου ἀσπρίζοντας τὰ γένεια. Κάτι πρέπει
 νὰ κάνουμε ὅσο λιγερὸ τὸ νιώθουμε τὸ γόνα.

μεταφρ. ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΚΟΡ

Η ΣΥΓΚΟΜΙΔΗ (*)

Ἀπὸ τὸ χέρι μὲ εἶχες πάρει καὶ μὲ εἶχες βάλει δίπλα σου νὰ κάτσω
 σ' ἕνα θρόνο, μπρὸς σ' ὄλους τοὺς ἀνθρώπους· ἐγίνηκα κ' ἐγὼ δειλός,
 δὲν ἤξερα νὰ κινήθῃ, νὰ περπατήσω μὲ τὴ θέλησή μου· δισταχτικὰ με-
 τροῦσα κάθε βῆμα, γιατί μ' ἐτρόμαζαν τῆς δυσμενείας των τάγκάθια.

Τέλος ἐλευτερώθηκα.

Ἐφτασε τὸ μοιραῖο χτύπημα, τῆς βρисиᾶς ἢ σάλπιγγα ἀντήχησε, κι ὁ
 θρόνος μου ἐσωριάστηκε στὴ σκόνη.

Οἱ δρόμοι μου ἀπλώνονται μπροστά μου.

Οἱ φτεροῦγες μου φουσκώνουν ἀπὸ τὸν πόθο τῶν οὐρανῶν.

Θὰ πάγω τοῦ μεσονυχτιοῦ τὰστροβολίδια ν' ἀνταμώσω, γιὰ νὰ βυθι-
 στῶ μὲς στὸ βαθὺ σκοτάδι.

(*) Εἶναι ὁ τίτλος μιᾶς συλλογῆς ποιημάτων τοῦ μεγάλου Ἰνδσοῦ ποιητῆ, ἀπὸ
 τὴν ὁποία θὰ μεταφράσουμε τὰ ὠραιότερα.

Θέ νᾶμαι σάν τὸ σύννεφο πού τὸ σαρώνουν οἱ μπόρες τοῦ καλοκαιριοῦ, πού, ξεστεφανωμένο τὸ χρυσαφένιο φῶς του, κρεμάει τὸν κεραυνό του σὰ ρομφαία σὲ μιὰ ἀλυσίδα ἀστραφτερή.

Μ' ἀνέλπιδη χαρὰ τρέχω στὸ σκονισμένο δρόμο τῶν περιφρονημένων· γιὰ σιγὰ ζυγώνω στὴν ὑστατή σου ὑποδοχή.

Τὸ παιδί βρίσκει τὴ μητέρα του, ὅταν ἀφήση πιά τὰ σωθικά της.

Καὶ ἐγώ, γιατί χωριστικά ἀπὸ σένα καὶ ριχτήκα μακριὰ ἀπὸ τὸ κατώφλι σου, γιὰυτό εἶμαι τώρα ἐλεύτερος τὸ πρόσωπό σου ν' ἀτενίζω.

Αὐτὴ ἡ βαρύτιμη ἀλυσίδα μου μόνο γιὰ περιγέλιο μὲ στολίζει.

Σάν εἶναι γύρω ἀπ' τὸ λαιμό μου, μὲ πληγώνει—μὲ πνίγει, ὅταν πασκίζω νὰ τὴν ξεκολλήσω.

Γραπώνεται καὶ σφίγγει τὸ λαρύγγι μου καὶ τὰ τραγούδια μου τὰ καταπνίγει.

᾽Ω, νὰ μποροῦσα νὰ τὴν ἀποθέσω στὰ χέρια σου ἀφιέρωμα, Κύριέ μου,—θάειχα ἀπολυτρωθῆ.

Πάρε τὴν πίσω, ἀντικατάστησέ τὴν, δένοντάς με μαζί σου μ' ἓνα ἀπαιώτερο δεσμό, γιατί νοιώθω ντροπὴ νὰ στέκομαι μπροστά σου μὲ τούτῃ τὴ βαρύτιμη ἀλυσίδα στὸ λαιμό.

Γάργαρας καὶ γοργὸς κυλοῦσε ὁ Γούμνα στὴν λαγκαδιά, κι ἀπάνω του κρεμόνταν στητὲς οἱ ὄχτιές του.

Λόφοι σκιεροὶ καὶ δασοφυτεμένοι κι ἀύλακωμένοι ἀπὸ χειμάρρους κυρτώνονταν γύρω τριγύρω.

Ὁ Γκοβίνδα ὁ μεγάλος προφήτης ὁ Σίχ, ἐδιάβαζε τὰ ἱερὰ βιβλία, ἐπάνω σ' ἓνα βράχο καθισμένος, ὅταν ὁ Ραγουνάθ ὁ μαθητὴς του, περήφανος γιὰ τᾶμετρα του πλοῦτη, στάθηκε μπρὸς του προσκυνώντας τον καὶ τοῦ εἶπε· «Τὸ δῶρο μου τὸ ταπεινό σου φέρνω, τὸ ἀνάξιο γιὰ νὰ τὸ δεχτῆς».

Κι ἀπόθεσε μπροστά του ἓνα ζευγάρι ὀλόχρυσα βραχιόλια μ' ἀτίμητα πετράδια στολισμένα.

Ὁ σοφὸς πήρε τῶνα στὸ χέρι, τῶστριψε γύρω ἀπὸ τὸ δάχτυλό του καὶ τὰ διαμάντια του ἀστραποβολήσαν.

Ἐάφνου γλυστρώντας τὸ βραχιόλι ἀπὸ τὸ χέρι του, κύλησε κάτω ἀπ' τὴν ὄχτιά, κ' ἔπεσε μέσα στὸ ποτάμι.

«Ἄλλοίμονο!» ἔκραξε τότε ὁ Ραγουνάθ, κ' ἐπήδησε μὲς στὸ τρεχούμενο νερό.

Ὁ δάσκαλος χαμήλωσε τὰ μάτια στὸ βιβλίο του, καὶ τὸ νερὸ κρατώντας καὶ φυλάγοντας ὅ,τι εἶχε ἀρπάξει, ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του.

Ὁ ἥλιος ἐβασίλευε, ὅταν ὁ Ραγουνάθ ἐξαναγύρισε στὸ δάσκαλό του, κατάκοπος καὶ μουσκεμένος.

Καταλαχανιασμένος εἶπε τότε· «Ὡστόσο θὰ μποροῦσα νὰ τὸ βρῶ, ἂν μούδειχνες μονάχα πού ἔχει πέσει».

Κι ὁ δάσκαλος, σηκώνοντας τὸ ἄλλο βραχιόλι πού εἶχε μείνει, τὸ πεταξε μὲς στὸ ποτάμι λέγοντάς του· «Ἐκεῖ ᾽ναι».

ΛΑΜΠΡΟΣ ΠΡΙΓΟΝΗΣ

ΝΕΟΔΗΜΟΤΙΚΗ

Ὁ σεβαστὸς κ. Ἀχ. Τζάρτζανος εἶν' ὁ σοφὸς ἐπιστήμονας πού μὲ τὴν ἀθόρυβη καὶ μεθοδική του ἐργασία πρόσφερε τίς πολυτιμότερες ὑπηρεσίες στὸ Δημοτικὸν ἀγῶνα. Ἡ «Νεοελληνικὴ Σύναξις» πού τιμᾷ τὸνομά του, ὅπως τιμοῦν τὸνομα τοῦ δημιουργοῦ των ἑλα τὰ ἐξαιρετικὰ ἔργα, εἶναι μοναδικὸ κι ἀνεκτίμητο ἐφόδιο γιὰ ὅσους θέλουν νὰ μάθουν καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν ὅλες τίς ἀρετὲς κι ὅλη τὴ δυναμικότητα τῆς σημερινῆς γλώσσας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἔδειξε καὶ σὲ φίλους καὶ σ' ἐχθροὺς ὅχι μονάχα πὼς ὑπάρχει νέα Ἑλληνικὴ γλῶσσα ὀλότελα διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν τεχνητὴ γλῶσσα τῶν «καθαρολόγων» λογίων, πρᾶγμα γνωστὸ κι ἀναμφισβήτητο, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα αὐτὴ ἀπὸ συντακτικὴ ἀποψη εἶναι τόσο τέλεια κατασταλαγμένη, ὥστε νὰ στέκη στὸ ἴδιο ἐπίπεδο μὲ τὴν τελειότερη λογοτεχνικὴ γλῶσσα τοῦ κόσμου, τὴν Ἀττικὴν. Γι' αὐτὴν τὸ λόγο πολλὰ σημεῖα στὴ διάλεξή του γιὰ τὴ «Νεοδημοτικὴ» μᾶς ἔκαμαν νὰ δοκιμάσωμε καὶ μερικὲς ἀπροσδόκητες ἐκπλήξεις. Εἶναι βέβαια πιθανὸ νὰ παρεξηγήσαμε μεις τὸν ὀμιλητὴ, μ' ὅλο πού μιλοῦσε μὲ τόση σαφήνεια, γιατί παντοῦ καὶ πάντοτε ἡ ἀκρόαση μιᾶς ὀμιλίας δὲν εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ διάβασμα ἑνὸς βιβλίου, καὶ γι' αὐτὸ θὰ περιοριστοῦμε μόνο σ' ἐκεῖνα τὰ σημεῖα, πού, κατὰ τὴ γνώμη μας, δὲν παρουσιάζουν τὸν κίνδυνο νὰ τὸν ἀδικήσωμε.

Πρῶτα πρῶτα εἶμαστε σύμφωνοι μαζί του, ὅτι οἱ περισσότεροὶ ἀπ' ὅσους γράφουν σήμερα τὴ δημοτικὴ δὲν ἀκολουθοῦν πιστὰ οὔτε τὸ τυπικὸ οὔτε τὸ συντακτικὸ τῆς πραγματικῆς, τῆς ἀνόθευτης γλώσσας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλὰ ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, πού τοὺς ἔρχεται πιδ βολικὴ, πιδ πρόχειρη, κι ἀντὶ νὰ ἐκφράζονται αὐθόρμητα στὴ δημοτικὴ, μεταφράζουν τὴν καθαρεύουσα. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἀποδείχνει οὔτε τὴ φτώχεια τῆς δημοτικῆς, οὔτε τὴν ὑπεροχὴ τῆς καθαρεύουσας. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ παρατηρεῖται μόνο στοὺς μορφωμένους, γιατί ὅλη τους τὴν πνευματικὴ μόρφωση τὴν ἀπόκτησαν μὲ βιβλία γραμμένα στὴν καθαρεύουσα (ἢ σὲ ξένες γλώσσες), κι ἂν τὸ γλωσσικὸ ζήτημα ἦταν ζήτημα τῶν μορφωμένων κι ὅχι τῆς ὀλότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τότε θὰ μποροῦσε νᾶχη λυθῆ καὶ μὲ τὴν καθαρεύουσα. Ἄν πάλι ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση εἶχαν ἐπικρατήσῃ οἱ δημοτικιστὲς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ δὲν εἶχαν μεσολαβήσῃ τὰ ὄνειρα τῆς ἐπιστροφῆς στὴν Ἀττικὴν, «τὴν θεῖαν τῶν προγόνων γλῶτταν», ἡ γλῶσσα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἡ δημοτικὴ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, λ. χ. ἡ γλῶσσα τοῦ «Διαλόγου» τοῦ Σολωμοῦ, θᾶχε

πάρει την κανονική της εξέλιξη, θάχε μορφή καθορισμένη τελειωτικά στο σύνολό της, κι ούτε θάφηνε ελεύθερο τον καθένα να την μεταχειρίζεται όπως θέλει, ούτε θά πλούτιζε το λεκτικό της από την καθαρύουσα. Θά χρησιμοποιούσε απευθείας τα στοιχεία της αρχαίας κι θά τα συμμόρφωνε άμέσως με το τυπικό της. Έτσι ή γλώσσα του μορφωμένου κ' ή γλώσσα του άμορφωτου δέ θάχαν διαφορά ούτε στη γραμματική ούτε στη σύνταξη παρά μόνο στον πλούτο των λέξεων, κι ο άμορφωτος, όσο μορφωνόταν με τον καιρό, τόσο θά πλούτιζε τη δική του γλώσσα, τη μητρική του, χωρίς ποτέ να του περάση απ' το μυαλό πως για να μορφωθῆ πρέπει να μάθη άλλη. Αν γινόντουσαν έτσι τα πράγματα πιστεύουμε πως ο κ. Τζαρ. θά δεχόταν να όνθμάζεται αυτή ή γλώσσα «μητρική» μας, αφού ή βάση της, ο πυρήνας της, το πρώτο κύταρό της, θάηταν ή γλώσσα, που μάς έμαθε ή μητέρα μας στο σπίτι μας κι ύστερα μεϊς την πλουτίσαμε ανάλογα με τη μόρφωσή μας.

Αλλά βέβαια δέν έγιναν έτσι. Ένα τεχνητό ιδίωμα λίγων μορφωμένων, στηριγμένο στη γραμματική κι στο συντακτικό όχι της σύγχρονης γλώσσας, αλλά εκείνης που μιλιόταν πριν από δύο χιλιάδες χρόνια, επιβλήθηκε με τη βία και φυσικά μέσα στο διάστημα μιās εκατονταετίας δημιούργησε μιā κατάσταση. Κήρυξε πόλεμο έξωντωτικό της γνήσιας γλώσσας του λαού, την περιφρόνησε, την αποκλείσε απ' τον κόσμο κι από τον πολιτισμό, ως που ήρθε το πλήρωμα του χρόνου να ζητήσει κι αυτή τα δικαιώματά της. Όμως οι περιστάσεις δέν ήταν πια οι ίδιες. Όταν έγινε ή γλωσσική επανάσταση, είχαν περάσει από την άλλη επανάσταση χρόνια και χρόνια. Κι έτσι ή δημοτική δέ μπορεί πια να πάρη το δρόμο που θάχε παρμένο απ' την αρχή, αν δέν την είχαν έμποδίσει. Και πάλι όμως αδιάκοπα προχωρεί παλεύοντας και το χαμένο διάστημα να κερδίση κι απ' τη φυσική της πορεία να μήν ξεφύγη. Δέν πρόλαβε ακόμα να συμμορφωθῆ τελειωτικά με τη νέα κατάσταση στην όποια βρέθηκε κι' είναι πολύ φυσικό σε κάθε της προσπάθεια να συναντά πολλές δυσκολίες. Αλλά της αφαιρούν αυτό το δικαίωμα να όνομάζεται μητρική μας γλώσσα; Ο κ. Τζ. απάντησεν άδίσταχτα: ναί. Μητρική γλώσσα είναι ο κ. Έλληνικός λαός δέν έχει. Έχει μόνον τοπικά ιδιώματα, που διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους, ώστε είναι αδύνατο να κουθεντιάσουν και να συνεννοηθούν ένας Χιώτης κι ένας Ζακυνθινός ή ένας Ρουμελιώτης. Γι' αυτό, κατάκρινε τους καθηγητές που ψήφισαν περίσι το καλοκαίρι την άκόλουθη άπόφαση: «Η ΙΒ' Γενική συνέλευσις των λειτουργών της Μέσης Εκπαιδευσεως αναγνωρίζουσα ως όρθήν την παιδαγωγικήν αρχήν, ότι μοναδικόν όργανον δια την επιτυχίαν του διδασκτικού έργου είναι ή **μητρική** γλώσσα, ή δι' ήμās τους Έλληνας λεγομένη **δημοτική**, εκφράζει την ευχήν όπως επί τη βάσει της αρχής αυτής ρυθμισθῆ το ζήτημα της γλώσσας των συνθέσεων». Για να στηρίξη τη γνώμη του, ότι ο Έλληνικός λαός δέν έχει ενιαία μητρική γλώσσα κι ότι ή Νεοελληνική δέ μπορεί να βασισθῆ στη μητρική, διάδασε μερικά κομμάτια τοπικών παραδόσεων, χρήσιμα βέβαια για την άποψή του, τα όποια όμως τα κατάλαβαν πολύ καλά όλοι οι άκροατές του χωρίς να δυσκολευτούν ούτε από τα Χιώτικα «άλατιν» και «θεριόν», ούτε από τα Ζακυνθινά «άδρέφια» και «τσου», ούτε από τα Ρουμελιώτικα «π'δι» και «σκ'λί». Τέλος έφτασε στο συμπέρασμα ότι ή Νεοελληνική, ή γλώσσα που θά λύση όριστικά το γλωσσικό μας πρόβλημα, πρέπει

να στηριχθῆ μόνο στην «κοινή όμιλουμένη», σ' αυτή που μιλούν οι όπωσδήποτε μορφωμένοι σ' όλη την Ελλάδα και πρό πάντων στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Στα σημεία αυτά θά δικτυπώσουμε τις αντίρρήσεις μας.

Πιστεύουμε ότι οι «άμορφωτοι» Έλληνες και στην εποχή που γράφτηκε ή «Βαθυλωνία», πριν δημιουργηθούν τα μεγάλα αστικά κέντρα, κατάφερναν να συνεννοούνται πολύ καλά μεταξύ τους, αφού και κοινόν άγώνα έκαναν και σε συνελύσεις συζητούσαν αντιπρόσωποι άγράμματοι από κάθε γωνιά της Έλληνικής γής, κι ή μόνη γλώσσα που δέ μπορούσαν να καταλάβουν με κανένα τρόπο ήταν ή λογιωτατίστικη.

Οι επιστρατεύσεις της τελευταίας εικοσαετίας άπόδειξαν άτράντιχτα την ένότητα και την όμοιομορφία—έκτός από την προφορά κι ένα περιορισμένο άριθμό ιδιωματικών λέξεων—της γλώσσας που μιλούν τα χωριότπουλα σ' όλα τα μέρη της Ελλάδας.

Πιστεύουμε ότι τα ιδιώματα που διάβασεν ο κ. Τζ. είναι σήμερα στα ένενήντα τους εκατοστά καθαρή φιλολογία κι ότι πρέπει να σκαρφάλωση κανείς σε κασόδραχα, για να βρῆ σε κανέν' άπόμερο χωριό καμμιά εκατόχρονη γριούλα που νάν του μιλήση έτσι.

Πιστεύουμε άκόμη ότι τα «λόγια της Πλώρης» του Καρκαβίτσα ή τον «Τάφο» του Παλαμά τα καταλαβαίνουν και τα αισθάνονται όλοι οι Έλληνες σε μητρική τους γλώσσα, άδιάφορο αν δέ μπορούν να τη μεταχειριστούν με τέτοιο τρόπο και να ταιριάξουν τα στοιχεία της έτσι καλλιτεχνικά.

Πιστεύουμε τέλος πως αυτά τα παραδέχεται ο κ. Τζ. κι ότι όλη του ή επίθεση κατά της **μητρικής** (και κατά των καθηγητών που χρησιμοποίησαν τη λέξη) έγινε μόνο και μόνο για να χτυπήση τη γνώμη του μακαρίτη Ψυχάρη, ότι οι μορφωμένοι πρέπει να πάνε να μάθουν τη γλώσσα τους από τους άμορφωτους, κι ότι ή άληθινή δημοτική πρέπει και στη φθογγολογία της άκόμα νακόλουθη τους κανόνες της γλώσσας των όλότελα άμορφωτων, που δέν έχει νοθευθῆ το γλωσσικό τους αισθημα από την καθαρύουσα. Σύμφωνα με τα διδάγματα αυτά γράφτηκαν και γράφονται άκόμη από δημοτικιστές «γέψη» «σύφωνος» «σύφτωμα» «γοῦρμα» κι άλλα όμοια, με τη δικαιολογία ότι βρίσκονται σε κάποιον τοπικό ιδίωμα ή ότι είναι φτιαγμένα σύμφωνα με τους κανόνες της μητρικής, της γλώσσας που μαθαίνουν τα παιδιά απ' τις άμορφωτες μητέρες τους. Αλλά οι καθηγητές που έταῦτισαν τη δημοτική με τη μητρική, καθώς φαίνεται από τη συζήτηση που έκαμαν πριν πάρουν την άπόφασή τους, δέν ελογάριασαν καθόλου αυτού του είδους τη δημοτική, που μπορεί να είναι επιστημονική ή ότιδήποτε άλλο, δέν είναι όμως **μητρική**. Λογάριασαν πρό πάντων τη γλώσσα της σύγχρονης λογοτεχνίας, της άληθινής, της αναγνωρισμένης λογοτεχνίας, νομίζοντας πολύ όρθά ότι αυτή είναι ή καλλιεργημένη λογοτεχνικά κι επιστημονικά μορφή της μητρικής μας, κι αυτή μπορεί να μάς καθοδηγήση μ' ασφάλεια στο δρόμο της γλωσσικής μας εξέλιξης.

Ο κ. Τζ. όμως, επειδή κι αυτή δέν παρουσιάζει πλήρη όμοιομορφία, θέλησε να ζητήσουμε άλλου πιδό γερή βάση της Νεοελληνικής μας. Τέτοια βάση θά μάς δώση ή «κοινή όμιλουμένη των όπωσδήποτε μορφωμένων ανθρώπων» ή γλώσσα

«της πρωτεύουσας και των μεγάλων αστικών κέντρων» ή **Νεοδημοτική**, όπως την ονόμασε.

Ἄλλὰ ἂν ἡ λογοτεχνική δημοτική εἶναι ἀνομοιομορφία καὶ ἀνώμαλη, τότε πῶς θὰ χαρακτηρίσωμε τὴ γλῶσσα τῆς προφορικῆς συνομιλίας μας, τὴν πρόχειρη τὴν ἀφρόντιστη, τὴν ἀκατάστατη; Κατὰ τὴ γνώμη μας, τὸ λιγώτερο, ἀναρχική. Καὶ εἶναι λόγος, ἂν ἡ σημερινὴ δημοτικὴ παρουσιάζει μερικὲς παραλλαγὰς ἀπὸ συγγραφέα σὲ συγγραφέα, νὰ καταργήσωμε κάθε κανόνα καὶ νὰ βασισταῖμε μ' ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη μόνο καὶ μόνο στὸ ὑποκειμενικὸ κριτήριον τοῦ καθενὸς καὶ στὴν εὐκολία μας; Ἐπίσης εἶναι λόγος, ἂν ὀρισμένοι καὶ γνωστοὶ προπαγανδιστὲς μεταχειρίζονται τὴ δημοτικὴ μὲ δικό τους τρόπο καὶ τὴν παραμορφώνουν ἐλότιστα μὲ πλῆθος λέξεις ξενότροπες, φτιαχτές, μέχρι πού νὰ τὴν κατανοῦν ἀκατανόητη συνθηματικὴ διάλεκτο, νὰ τὴν καταδικάσωμε καὶ νὰ τὴν ἀποσκορακίσωμε;

Καὶ πάλι πιστεύομε ὅτι ὁ κ. Τζ. δὲ θέλησε τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτὰ. Θέλησε μόνο νὰ χτυπήσῃ μερικὲς ὑπερβολὰς τῶν δημοτικιστῶν καὶ γιὰ νὰ τὴν χτυπήσῃ ἀποτελεσματικώτερα φάνηκε καὶ ὁ ἴδιος κάπως ὑπερβολικός. Εἶπε —πολὺ ὀρθά— ὅτι πρέπει νὰ κρατοῦμε ἀπὸ τὴν καθαρῆς κάθε στοιχεῖο πού μας εἶναι χρήσιμο καὶ ἐξυπηρετεῖ τὴν γλωσσικὴν ἡμῶν ἀνάγκη. Ἄν ὅμως ἐξωθήσωμε τὰ πράγματα μέχρι τὸ σημεῖο νὰ καθιερώσωμε γιὰ μοναδικὸ γλωσσικὸ κριτήριον τὴν «κοινὴν ὁμιλουμένην γλῶσσα» σήμερον, δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ νοιξοῦμε ὀρθάνοιχτες τὴν πόρτην τῆς δημοτικῆς στὴν καθαρῆς καὶ ὑστερ' ἀπὸ λίγα χρόνια νὰ ἴδωμε γυρῆσαι πολὺ πρὸ πίσω ἀπὸ κεῖ πού ξεκινήσαμε; Καὶ δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι γιὰ νὰ φτάσῃ ἡ «κοινὴ ὁμιλουμένη» τῶν μορφωμένων στὴ σημερινὴ μορφή της καὶ νὰ παλαχτή ἀπὸ τὴν ἀχαλίνωτες ὑπερβολὰς τῶν ἀρχαῖστων χρειάστηκαν φανατικοὶ ἀγῶνες τῶν δημοτικιστῶν; Ἄν τῶρα οἱ δημοτικιστὲς ἀρχίσουν νὰ κάνουν τόσο πολλὰ παραχωρήσεις, τάχα οἱ ἀρχαῖστες θὰ ἀργήσουν νὰ ξαναφανοῦν στὴν πρώτη γραμμὴ; Ὑποθέτομε ὅτι ἡ ἀναρχία τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης θὰ τοὺς δώσῃ πάρα πολλὰς εὐκαιρίας.

Εἶπε ἀκόμη ὁ κ. Τζ. ὅτι μεγάλο προτέρημα τῆς κοινῆς ὁμιλουμένης, τῆς Νεοδημοτικῆς, εἶναι ὅτι μ' αὐτὴ θὰ καταλαβαίνωμε πολὺ εὐκολὰ ὅλα τὰ πολὺ μα ἐπιστημονικὰ συγγράμματα πού εἶναι γραμμένα στὴν καθαρῆς καὶ δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μεταφραστοῦν στὴ δημοτικὴ. Ἔτσι δὲ θὰ ἀνακόψωμε τὴν πρόδόν μας καὶ δὲ θὰ ἀποξενωθοῦμε ἀπὸ τὴν πνευματικὴν ζωὴ τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας. Αὐτὸ νομίζομε πῶς εἶναι ζήτημα λεπτομερικόν. Ἄν ἡ σημερινὴ δημοτικὴ δὲ μπορῇ νὰ χρησιμεύσῃ γι' αὐτὴ τὴν περίπτωσιν ὅσο ἡ νεοδημοτικὴ, πάντα δὲ θὰ ἀνακαθόλου δύσκολο νὰ συνηθίζωμε στὰ σχολεῖα νὰ διαβάζωμε τὴν καθαρῆς καὶ νὰ τὴν καταλαβαίνωμε. Οὔτε προσπάθειες μεγάλες θὰ χρειαστοῦν, οὔτε πρόβλημα διγλωσσίας θὰ γεννηθῇ, ἀφοῦ ἡ καθαρῆς θὰ διαδίδεται σὰν μιὰ ἱστορικὴ μορφή τῆς γλώσσας μας, ἢ πρὸς τὴν σημερινὴν, τὴ ζωντανήν.

Τελειώνοντας θὰ ἐπαναλάβω πάλι τὴ γενικὴ ἐντύπωσίν μου, πού τὴν ἀνάφερα καὶ πρωτότερα, ὅτι μ' ὅλο πού ὁ κ. Τζ. προσπάθησε νὰ παρουσιάσῃ κάπως «αὐστηρὸς» στὴ σημερινὴ δημοτικὴ, ἦταν ὀλοφάνερο πῶς τῶκανε μόνο καὶ μόνο ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀγάπην του. Ἴσως μονάχα ἡ αὐστηρότητά του νὰ ἔχει κάποια δόση ὑπερβολῆς.

Η ΜΕΘΟΔΟΣ DECROLY

Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον)

Μετάφ. Ἀγλ. Μεταλλινού

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΨΗ

Ὁ ἴδιος ὁ Decroly ἔδωσε μιὰ συνοπτικὴ περιγραφή τῆς μεθόδου του. Αὐτὴ βασίζεται σὲ μιὰ πείρα 13 χρόνων, πείρα πού ἀποκτήθηκε μὲ κάθε λογῆς δυσκολίες ἀπὸ τοὺς νεοσύλλετους μαθητὲς, ἀπὸ τὴν ἀστάθεια τοῦ προσωπικοῦ καὶ ἀπὸ οἰκονομικὰ ἐμπόδια, πού χειροτέρευαν πάρα πολὺ—αὐτὸ τὸ μαντεύει κανεὶς—στὴν ἐποχὴ τοῦ πολέμου.

Ἴδου τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν σχολείων Decroly, ἔτσι ὅπως τὰ διατύπωσε ὁ ἴδιος ὁ ἰδρυτὴς του στὴ διάλεξιν, πού ἔδωσε στὸ Διεθνὲς Συνέδριον τῆς Νέας Ἀγωγῆς στὸ Καλαὶ στὰ 1921.

1. Τὸ σχολεῖο γιὰ τὴ γενικὴ μόρφωση ὡς τὰ 15 χρόνια πρέπει νὰ ἰδρυθῇ σ' ἓνα πλαίσιο φυσικόν, δηλαδὴ νὰ βρεθῇ σ' ἓνα περιβάλλον, πού τὸ παιδί νὰ μπορῇ κάθε μέρα νὰ βλέπῃ τὰ φαινόμενα τῆς φύσης, τὴν ἐκδήλωσιν τῆς ζωῆς τῶν ζωντανῶν ὑπάρξεων γενικὰ καὶ ἰδιαίτερα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν προσπάθειες, πού κάνουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ προσαρμοστοῦν στὴν συνθήκην πού τοὺς ἔχουν δημιουργηθῆ.

2. Τὸ σχολεῖο αὐτὸ πρέπει νὰ ἔχη πολὺ περιορισμένον ἀριθμὸν μαθητῶν, νὰ ἀποτελεῖται ὅμως ἀπὸ στοιχεῖα κάθε ἡλικίας ἀπὸ 4—15 χρόνων καὶ ἀπὸ παιδιὰ καὶ τῶν δύο φύλων. Στὴν μεγάλην περιοχὴν ἡ συνεκπαίδευση μπορεῖ νὰ ἐπιδιώκεται ἀνάλογα μὲ τὴν συνοικίαν καὶ μὲ τὴν καταγωγὴν τῶν παιδιῶν ὡς τὴν ἡλικίαν 10 ἢ 12 χρόνων.

3. Τὰ διαμερίσματα πρέπει νὰ εἶναι ἔτσι φτιαγμένα καὶ ἐπιλωμένα πού νὰ ἀποτελοῦν ὄχι αἰθούσας παραδόσεως, ἀλλὰ μικρὰ ἐργαστήρια (μὲ τραπέζια, μὲ ἐγκατάστασιν νεροῦ, γαζιοῦ ἢ ἠλεκτροικοῦ, μὲ τεχνητὲς πηγὰς θερμότητος καὶ φωτός, τεράκια καὶ ἐταξέρες μὲ συλλογὰς).

4. Τὸ προσωπικόν πρέπει νὰ εἶναι ἐνεργητικόν, ἔξυπνο, μὲ δημιουργικὴ φαντασίαν, καὶ προπαρασκευασμένον γιὰ τὴν παρατήρησιν ζῶων, φυτῶν καὶ παιδιῶν. Πρέπει νὰ ἀγαπᾷ τὸ παιδί, νὰ ἐπιθυμῇ τὴ μελέτη τῆς ψυχολογίας καὶ τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων. Πρέπει νὰ ἐκφράζεται εὐκολὰ καὶ νὰ κατορθώνῃ νὰ ἔχη τάξιν καὶ πειθαρχίαν δίχως νὰ κἀν ἀγῶνα γιὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ.

5. Πρέπει νὰ πασχίζῃ νὰ ἔχη ὁμοιόγενες ομάδες παιδιῶν—αὐτὴ ἡ ὁμοιογένεια εἶναι τόσο πρὸς πολὺ ἀναγκαῖα ὅσο οἱ ομάδες εἶναι πολυάριθμες. Νὰ προτιμᾷ δὲ νὰ μὴν ξεπερνᾷ ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τοὺς 20—25 σὲ κάθε τάξιν.

6. Γιὰ τὰ καθυστερημένα ἢ ἀνώμαλα παιδιὰ, ἂν ὁ ἀριθμὸς εἶναι ἀρκετὸς (10—15), τότε θὰ πρέπει νὰ ὀργανώσωμε μιὰ τάξιν ἐξωχωριστὴν πού νὰ τὴν διευθύνῃ ἓνας δάσκαλος πολὺ γνώστης τῶν πραγμάτων. Αὐτὸς θὰ δυναμώσῃ τοὺς καθυστερημένους καὶ θὰ παρακινήσῃ τὴν ἰκανότητά των ἀνωμάτων.

7. Τὰ τεχνικὰ μαθήματα τῶν λεκτικῶν καὶ συνθετικῶν ἀσκήσεων (ἀνάγνωσιν, γραφὴν, ὀρθογραφίαν) καθὼς καὶ τῆς ἀριθμητικῆς θὰ προτιμοῦνται τὴν πρῶτὴν

ὥρες καὶ θὰ γίνονται τὸ ὀλιγώτερο 3—4 φορές κάθε βδομάδα τὴν πρώτη—πρώτη ὥρα. Αὐτὲς οἱ ἀσκήσεις θὰ ἔχουν πρὸ πάντων μορφὴ παιγνιδιῶν γιὰ νὰ ἔχωμε τὴν ἀμίλλα καὶ τὴν εὐχαρίστηση τῆς ἐπιτυχίας ποὺ εἶναι τὰ κυριώτερα κίνητρα.

8. Οἱ πρωινὲς ὥρες ποὺ δὲν ἔχουν τεχνικὰ μαθήματα θὰ ἀφιερωθοῦν σὲ διάφορες ἀσκήσεις ὡς π.χ. ἀσκήσεις παρατήρησης, σύγκρισης, συσχετισμοῦ, σχεδίου καὶ ἐκτέλεσης (χειροτεχνικὲς ἐργασίες) τραγουδιοῦ σωματικῶν παιγνιδιῶν καὶ ἄλλων.

Αὐτὲς τὲς ἀσκήσεις θὰ τὲς διαλέγωμε ἀπὸ τὸ πρόγραμμα τῶν συσχετιζομένων ἰδεῶν. Τὸ δάσκαλο θὰ τὸν ὀδηγοῦν τὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ παιδιοῦ, τὰ μέσα ποὺ τὸ περιβάλλον βάζει στὴ διάθεσή του καὶ ἡ ἀνάγκη νὰ δίνη ἀρκετὴ σημασία σὲ κάθε μιὰ ἀπὸ τὲς κυριώτερες ἐνέργειες τῆς πνευματικῆς ἐργασίας.

9. Τὰ ἀπογεύματα, ἔχτὸς ἀπὸ κείνα ποὺ δὲν γίνεται σχολεῖο, θὰ ἀφιερωθοῦν σὲ χειροτεχνικὲς ἐργασίες καὶ σὲ μαθήματα ξένων γλωσσῶν.

10. Κάποτε τὲς πρωινὲς ὥρες θὰ τὲς χρησιμοποιοῦν γιὰ ἐκδρομὲς καὶ ἐπισκέψεις (ψάρεμα, συλλογὴ ἐντόμων, ἐπίσκεψη σ' ἐργοστάσια, ἐργαστήρια τέχνης, μουσεῖα, σταθμοῦς, τέχνες).

11. Οἱ γονεῖς λαβαίνουν γνώση τῆς μεθόδου ποὺ μεταχειρίζονται στὸ σχολεῖο σὲ τρόπο ποὺ νὰ τὴν καταλάβουν γιὰ νὰ βοηθήσουν καὶ αὐτοὶ στὴν ἐπιτυχία τῆς. Ἐπίσης λαβαίνουν μέρος στὴ διοίκηση τοῦ σχολείου μὲ τὴ μεσολάβηση μιᾶς ἐπιτροπῆς.

12. Πρώτη ἀπασχόληση τοῦ συστήματος αὐτοῦ θὰ εἶναι νὰ κἀνὴ τὸ παιδὶ νὰ καταλαβαίνει κείνο ποὺ κἀνει καὶ νὰ τὸ ὀδηγῇ νὰ πειθαρχῆται μόνο του· ὁ περιορισμένος ἀριθμὸς μαθητῶν κάθε τάξης θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ νὰ ἀνεχτοῦμε τὰ παιδιὰ ὅπως σ' ἓνα ἐργαστήριον—ἔχτὸς βέβαια ἀπὸ κάποιες ἐργασίες ποὺ ἀπαιτοῦν σιωπὴ—νὰ σηκώνωνται γιὰ νὰ προμηθευτοῦν ὅτι τοὺς χρειάζεται καὶ νὰ ἀνταλλάσσουν ἰδέες μὲ τὰ συντρόφια τους καὶ μὲ τὸ δάσκαλο σχετικὰ μὲ τὲς ἐργασίες ποὺ κἀνουν.

13. Τέλος γιὰ νὰ ἀναπτύξωμε τὴν πρωτοβουλία, τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀλληλεγγύη, οἱ μαθητὲς πρέπει νὰ κἀνουν συζητήσεις μεταξὺ τους. Τὰ θέματα θὰ τὰ διαλέγουν μόνοι τους, θὰ ζητοῦν ὅμως καὶ τὴ σχετικὴν ἐγκρίση τοῦ δασκάλου. Ἐπειτὰ τὰ θέματα αὐτὰ θὰ συνδέονται κατὰ προτίμηση μὲ ἐκεῖνα ποὺ πραγματεύονται στὰ μαθήματα παρατήρησης καὶ συσχετισμοῦ.

14. Ἡ ἀγάπη στὴν προσωπικὴ καὶ ὁμαδικὴ ἐργασία πετυχαίνεται μὲ τὸ νὰ κἀνουν ἀδιάκοπα ἀπὸ κοινοῦ οἱ μαθητὲς διάφορες ἐργασίες π.χ. νὰ τακτοποιοῦν τὰ διαμερίσματα, τὲς συλλογές, τὸ ὕλικό, τὲς εἰκόνες, τὰ κείμενα, τὰ βιβλία, νὰ φτιάχνουν πίνακες, διάφορες συσκευές, κουτιὰ καὶ φακέλλους γιὰ τὴν τοποθέτησή τους, νὰ ξεκαίνουργοῦν τὰ σπασμένα ἢ φθαρμένα ἀπὸ τὴ χρῆση ἀντικείμενα, νὰ φροντίζουν τὲς διάφορες δεξαμενὲς γιὰ ὑδροβία καὶ ἀμφίβια ζῶα (aquarium καὶ terrarium). Νὰ κἀνουν ὅλες αὐτὲς τὲς αὐθόρμητες ἐργασίες ποὺ διαλέξαν μόνοι τους καὶ ἔχουν ἐπιδοκιμασίη, νὰ ὀργανώνουν τὲς ὑποχρεώσεις τους καὶ τὲς εὐθύνες σχετικὰ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τῆς μικρῆς κοινότητάς τους, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν τάξη τους καὶ τῆς κοινότητος ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν τάξεων.

15. Σχετικὰ μὲ τὸ πρόγραμμα καὶ τὴ διαίρεση σὲ κλάδους καὶ σὲ μαθήματα θὰ βοῆτε παρακάτω τὲς λεπτομέρειες.

Σὲ μιὰ διάλεξη ποὺ ἔγινε τὸ Γενάρη τοῦ 1921 καὶ ποὺ δημοσιεύτηκε στὴ Rivista di psicologia τοῦ Ferrari, ὁ Decroly δείχνει πὼς τὰ μέτρα, ποὺ συσταίνομε σήμερα γιὰ νὰ ἔχουν ἀπὸ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἀποψη μιὰν ἐπίδραση στὴ ζωὴ τῶν λαῶν, πρέπει νὰ προπαρασκευάσωμε τὲς μέλλουσες γενεὲς νὰ καταλάβουν αὐτὴ τὴ ζωὴ.

Οἱ μεταρρυθμίσεις ποὺ ἔχουν νὰ γίνουν εἶναι πολυάριθμες.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα ἡ τοποθέτηση καὶ τὸ κτίσιμο τῶν σχολικῶν κτιρίων. Αὐτὰ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τοποθετημένα μακριὰ ἀπὸ πόλεις, Βέβαια αὐτὸ τὸ ἰδανικὸ εἶναι ἀδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ ἀμέσως. Ἀλλὰ μήπως αὐτὸς εἶναι ἓνας λόγος, ρωτᾷ ὁ Decroly, νὰ μένωμε στάσιμοι καὶ νωθροί;

Πρὶν ἀπὸ τὴ μεταφορὰ τῶν σχολικῶν κτιρίων ἡ πιὸ ἐπείγουσα καὶ ἡ πιὸ σημαντικὴ μεταβολὴ εἶναι ἡ μεταβολὴ τῶν προγραμμάτων καὶ μεθόδων.

Ποιὰ εἶναι τέλος πάντων τὰ ψεγάδια, ποὺ ὅλοι οἱ σύγχρονοι Παιδαγωγοὶ βρίσκουν στὰ σημερινὰ προγράμματα;

1. Δὲν ἔχουν καθόλου ἢ ἔχουν πολὺ λίγη συνοχὴ ἀνάμεσά τους οἱ διάφορες ἐνέργειες τοῦ παιδιοῦ.

2. Ἐχουν πολὺ λίγη ὕλη σχετικὰ μὲ τὰ βασικὰ ἐνδιαφέροντα τοῦ παιδιοῦ καὶ τὴν ἐξέλιξή τους.

3. Χωρίζονται σὲ κλάδους χωρὶς νὰ λαβαίνεται ὑπ' ὄψει ἡ ἀνάπτυξη τῆς σκέψης τοῦ παιδιοῦ.

4. Στους πιὸ πολλοὺς κλάδους ὑπάρχει ποσότητα ὕλης ποὺ ξεπερνᾷ τὲς ἱκανότητες ἀφομοίωσης καὶ μνήμης, ποὺ ἔχει ἡ πλειονότητα τῶν παιδιῶν.

5. Εὐνοοῦν πάρα πολὺ τὰ μαθήματα ποὺ γίνονται μὲ προφορικὴ διδασκαλία.

6. Ἐχουν ἀσκήσεις ποὺ δὲν δίνουν ἀρκετὲς εὐκαιρίες στὸ παιδὶ νὰ ἐνεργῇ προσωπικὰ καὶ αὐθόρμητα.

Τὸ σχολεῖο θ' ἀνταποκριθῇ στὸ σκοπὸ τοῦ τῆς γενικῆς μόρφωσης, προετοιμάζοντας τὸ παιδὶ γιὰ τὴ σημερινὴ κοινωνικὴ ζωὴ.

Αὐτὴ ἡ προπαρασκευὴ γίνεται μὲ τὲς καλύτερες συνθῆκες, ἂν μὴ σῶμε πρακτικὰ τὰ παιδιὰ στὴ ζωὴ γενικὰ καὶ ἰδιαίτερα στὴν κοινωνικὴ ζωὴ. Αὐτὴ ἡ μύηση, σχετικὰ μὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ πρόγραμμα, ὀφείλει νὰ κἀμῃ τὸ παιδί:

α') Νὰ γνωρίσῃ τὴν προσωπικότητά του, νὰ ἔχη συνείδηση τοῦ ἐγῶ του, τῶν ἀναγκῶν, τῶν πόθων, τῶν σκοπῶν καὶ τῶν ἰδανικῶν του.

β') Νὰ γνωρίσῃ τὲς συνθῆκες τοῦ περιβάλλοντός του, τοῦ φυσικοῦ καὶ ἀνθρώπινου, ποὺ μέσα σ' αὐτὸ ζεῖ, ποὺ ἀπ' αὐτὸ ἔξαρτᾶται καὶ ποὺ σ' αὐτὸ ὀφείλει νὰ δράσῃ γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὲς ἀνάγκες, τοὺς πόθους, τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ ἰδανικά του.

Κατὰ τὸν Decroly οἱ κανόνες, ποὺ διευθύνουν τὴν παρατήρηση εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

Ἀφοῦ πρέπει νὰ προπαρασκευάσωμε τὸ παιδὶ γιὰ τὴ ζωὴ, πρέπει ὅσο μποροῦμε νὰ κἀμῶμε τὸ παιδὶ νὰ τὴν καταλάβῃ αὐτὴ τὴ ζωὴ.

Και λέγοντας ζωή εννοούμε δυο πράγματα : *τη ζωντανή ύπαρξη* και το *περιβάλλον*. Λοιπὸν πρέπει νὰ μελετήσωμε.

1. *Τὴν ζωντανὴν ὑπαρξὴ γενικὰ καὶ ξεχωριστὰ τὸν ἄνθρωπο.*

2. *Τὴ φύση καὶ τὴν κοινωνία.*

Πῶς νὰ κάμωμε τὸ παιδί νὰ καταλάβῃ τοὺς μεγάλους νόμους ποὺ κυβερνοῦν τὴν Ἀνθρωπότητα καὶ τὸ Σύμπαν ; Γιαυτὸ ἔχομε δυὸ εἰδῶν μελέτες :

1ο. Τὴ μελέτη τῶν *ἀτομικῶν λειτουργιῶν*, τῶν ἐνεργειῶν δηλαδὴ ποὺ ἀφοροῦν τὸ ἄτομο.

2ο. Τὴ μελέτη τῶν *κοινωνικῶν λειτουργιῶν*, τῶν ἐνεργειῶν δηλαδὴ ποὺ ἀφοροῦν τὸ εἶδος.

Ὁ ἄνθρωπος, τέλος, ἔχει ἀνάγκη νὰ τραφῇ, νὰ προφυλαχτῇ ἀπὸ τὴν καιρικὴν μεταβολὴν· πρέπει νὰ υπερασπίσεται ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, πρέπει νὰ μάθῃ νὰ εἶναι αὐτάρκης (αὐτὲς θὰ εἶναι οἱ ἀτομικὲς λειτουργίαι)· πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπαρκῇ στὴν οἰκογένειά του καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰ κοινωνικά του καθήκοντα, (αὐτὲς θὰ εἶναι οἱ κοινωνικὲς λειτουργίαι).

Αὐτὰ εἶναι ποὺ ἀποβλέπουν στὴ διατήρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ στὴ διατήρησιν τοῦ εἴδους.

Μὲ τὸ σκοπὸ νὰ κρατήσῃ τὸ παιδί πολὺ κοντὰ σὲ πράγματα, ποὺ μπορεῖ εὐκόλως νὰ τὰ παρατηρήσῃ, ὁ Decroly διακρίνει τέσσαρες πρωταρχικὲς ἀνάγκες ποὺ ἔχουν τὴν πιὸ πλατιά ἀντανάκλασιν στὴν ἀνθρώπινη ἐνεργητικότητα :

1ο. Τὴν ἀνάγκη νὰ τραφῇ.

2ο. Τὴν ἀνάγκη νὰ παλαίσῃ ἐναντία στὶς καιρικὲς μεταβολάς.

3ο. Τὴν ἀνάγκη νὰ υπερασπιστῇ ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ τοὺς διάφορους ἐχθρούς.

4ο. Τὴν ἀνάγκη νὰ ἐνεργῇ, νὰ ἐργάζεται ἀλληλέγγυα, νὰ ψυχαγωγῆται καὶ νὰ καλυτερευθῇ.

Μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς τροφῆς συνδέεται καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς καθαριότητος.

Μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐργασίας συνδέεται καὶ ἡ ἀνάγκη τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς ἀνάπαυσης.

Ἄς ἐξετάσωμε τώρα τὸ πῶς θὰ γνωρίσῃ τὸ παιδί τὸ περιβάλλον σχετικὰ μὲ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν του. Θὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμε ὅλους τοὺς παράγοντες τοῦ περιβάλλοντος, δηλαδὴ τὸ ἀνθρώπινο περιβάλλον (οἰκογενειακὸ, σχολικὸ, κοινωνικὸ), τὸ ζωντανὸ περιβάλλον (ζῶα καὶ φυτὰ) καὶ τὸ νεκρὸ περιβάλλον, ποὺ σ' αὐτὸ περιλαμβάνεται ὁ ἥλιος καὶ τὰ ἄστρα.

Σχετικὰ λοιπὸν μ' αὐτὸ διακρίνομε :

1ο. *Τὴν ἐπενέργεια, καλὴν ἢ κακὴν, τοῦ περιβάλλοντος στὸ ἄτομο.*

2ο. *Τὴν ἀντίδράσιν τοῦ ἀτόμου στὸ περιβάλλον καὶ πρὸ πάντων τὴν προσαρμογὴ τοῦ περιβάλλοντος στὶς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου.*

Ἄλλὰ μὲ ποῖον τρόπο πρέπει νὰ πορευώμαστε ;

Πρέπει νὰ προστρέχωμε στὴν ἄμεση παρατήρησιν· πρῶτα δηλαδὴ τὸ παιδί πρέπει νὰ ἀντιλαμβάνεται τὰ πράγματα, ποὺ εἶναι στὸ ἄμεσόν του περιβάλλον καὶ

ὑστερα τὰ λιγώτερο προσιτά, ποὺ εἶναι μέσα στὸ χρόνο καὶ στὸ ἄπειρο.

Τὸ παιδί θὰ εἶναι τὸ κέντρο κάθε μελέτης. Αὐτὸ θὰ γνωρίσῃ τὴν προσωπικότητά του, τὸ ἐγὼ του, τοὺς μηχανισμοὺς τοῦ σωματικοῦ καὶ πνευματικοῦ ὀργανισμοῦ του. Θὰ ἐξετάσῃ τὴν ἀνάγκη του. Θὰ γίνῃ ἐνήμερο ἀπὸ τὸ κάθε τι ποὺ ἡ φύση καὶ οἱ ὅμοιοί του κάνουν γι αὐτό, ἀπὸ τὰ ἠθικὰ χρέη ποὺ δημιουργεῖ σ' αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὸ πῶς θὰ πρέπει νὰ λευθερωθῇ ἀπὸ τὰ χρέη αὐτά.

Ἔστερα ἀπὸ τὴν μελέτη ὅλων αὐτῶν τῶν ἀναγκῶν ἔρχεται ἡ μελέτη τοῦ πῶς αὐτὲς οἱ ἀνάγκες ἱκανοποιοῦνται. Εἶναι αὐτὸ ποὺ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν μελέτη τοῦ περιβάλλοντος.

Κάθε σημεῖο θὰ ἐξεταστῇ μὲ *τρεις ἀπόψεις* :

1ο *Πλεονεχτήματα καὶ μέσα νὰ ἐπωφεληθῇ κανεὶς ἀπ' αὐτά.*

2ο *Ἐμπόδια καὶ μέσα νὰ τ' ἀποφεύγῃ.*

3ο *Συμπεράσματα ἀπὸ πρακτικὴν ζωὴν σχετικὰ μὲ τὸ πῶς τὸ παιδί ὀφείλει νὰ μεταχειρίζεται τὰ ἀγαθὰ του καὶ κεῖνα τῆς ἀνθρωπότητος.*

Μπορεῖ κανεὶς νὰ ἐξετάσῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰ γεγονότα μὲ *τέσσερους διαφοροτικὸν τρόπους* :

1ο ἄμεσα μὲ τὴν μεσολάβησιν τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ἄμεσης πείρας.

2ο ἔμμεσα μὲ τὴν προσωπικὴν ἀνάμνησιν.

3ο ἔμμεσα πάλι μὲ τὴν ἐξέτασιν διαφόρων δοκουμένων, ποὺ εἶναι σχετικὰ μὲ ἀντικείμενα ἢ φαινόμενα σημερινὰ μὰ ὄχι προσιτά καὶ

4ο ἔμμεσα μὲ τὴν ἐξέτασιν διαφόρων δοκουμένων σχετικῶν μὲ ἀντικείμενα ἢ φαινόμενα περασμένης ἐποχῆς.

Κι ἔτσι ἔχομε δυὸ τύπους ἀσκήσεων :

1ο. Τὴν ἀσκήσιν *Παρατήρησιν* (γνώσεις ποὺ ἀποχτιῶνται προσωπικὰ καὶ ἄμεσα).

2ο. Τὴν ἀσκήσιν *Συσχετισμοῦ* (γνώσεις ποὺ ἀποχτιῶνται ἔμμεσα ἢ μὲ τὴν ἀνάκλησιν γνώσεων, ποὺ ἀποχτήθησαν προγενέστερα).

Σ' αὐτοὺς τοὺς δυὸ τύπους ἀσκήσεων ποὺ σκοπὸν τοὺς ἔχουν τὸ μάγμα κρίσεων ἢ τὴν παραβολὴν αὐτῶν τῶν κρίσεων μὲ κείνες ποὺ μεταδόθησαν προφορικὰ ἢ μὲ μέσα γραφικὰ, προσθέτομε καὶ τὴν ἀσκήσιν *Ἐκφράσιν*. Δὲν πρέπει νὰ παραμελοῦμε αὐτοὺς τοὺς τρεῖς σταθμοὺς *αἰσθάνομαι — σκέπτομαι — ἐνεργῶ καὶ ἐκφράζω* καὶ τὴν σχέσιν ποὺ ὑπάρχουν μεταξὺ τους. Μιὰ ἀνώτερη πνευματικὴ ἐνέργεια συνθετικὴ περιλαμβάνει :

1. Τὴν λειτουργίαν τῶν αἰσθήσεων μὲ κίνητρο τὸ ἐνδιαφέρον. Αὕτῃ ἡ ἐργασία καταλήγει

2. στὸ νὰ ἐπεξεργασώμαστε, χάρις στὸν συσχετισμὸν, ιδέας γενικὲς βγαλμένες ἀπὸ τὴν λεπτομέρειαν καὶ

3. στὸ νὰ ἐλέγχωμε καὶ ἐξηγοῦμε αὐτὲς τὴν ιδέας μὲ συγκεκριμένη καὶ ἀφηρημένη ἐκφράσιν.

Μὲ λίγα λόγια ἴδου ποιοὶ εἶναι οἱ τύποι τῶν ἀσκήσεων τῆς μεθόδου Decroly.

Παρατήρησιν

Συσχετισμός : στὸ χρόνο καὶ στὸ ἄπειρον

Έκφραση συγκεκριμένη : πλαστική, κοπτική, εκτέλεση αντικειμένων, σχέδιο.

Έκφραση αφηρημένη : ανάγνωση, συζήτηση, γραφή ορθογραφία, ελεύθερες εργασίες.

Βέβαια όλη αυτή ή ύλη βρίσκεται στα σημερινά προγράμματά μας, αλλά βρίσκεται χωρισμένη διαφορετικά και χωρίς καμιά φροντίδα για συναρμογή που να βασιζεται πάνω στις ικανότητες του παιδιού. Τα μαθήματα παρατήρησης είναι τα μαθήματα «πραγματογνωσίας» που αναγράφονται στα προγράμματα.

Ο συσχετισμός πραγμάτων που είναι μέσα στο χρόνο και στο άπειρο είναι τα μαθήματα της ιστορίας και γεωγραφίας.

Η έκφραση περιλαμβάνει όλες τις γλωσσικές ασκήσεις μαζί και την ορθογραφία, την απομνημόνευση καθώς και όλες τις χειροτεχνικές ασκήσεις.

Η αριθμητική συνδέεται άμεσα με την παρατήρηση. Όσον αφορά την ανάγνωση και την ορθογραφία, που σ' αυτά δίνουν την πιο μεγάλη σημασία στο δημοτικό σχολείο, ο Decroly δέν τα ξεχωρίζει, αλλά χάρη στη χρησιμοποίηση της **ιδεο-οπτικής** μεθόδου, ή ανάγνωση και ή ορθογραφία μπορούν να προσαφτηθούν στο κέντρο ενδιαφέροντος που πραγματευόμαστε.

Ο. LEMARIÉ

ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Το παιγνίδι του αγοριού και του κοριτσιού.

Νά που ήρθε ή **μαθητική ηλικία**, που μπαίνει σιγά-σιγά στην ζωή της εργασίας. Η «σοβαρή» εργασία που θα ζητήσει κανείς από το παιδί είναι ή μελέτη. Κάποτε σ' αυτήν θα προστεθή (για το κορίτσι προ πάντων) μια μικρή συμβολή στο νοικοκυριό. Μά από τώρα κι εμπρός το παιγνίδι δέν είναι το πέν. Πρέπει να παραχωρήση τη θεσούλα του στη δουλειά κι ή θεσούλα αυτή θα μεγαλώνη ως που να επικρατήση καθαρά. Από την πρώτη θέση το παιγνίδι περνά στη δεύτερη δέν θα είναι πιά ή απασχόληση, αλλά ή ξεκούραση.

Ένα γέο λοιπόν ζήτημα έχει αναφανή, το **δικαίωμα** του παιγνιδιού. Ένω ως τώρα ήταν ελεύθερο, από δω κι εμπρός θα γίνεται σε ώριμμένες ώρες. Η **ήθικη συνείδηση**, που προκαλέστηκε πιά από κάποια καθήκοντα σχετικά με πρόσωπα (σεβασμό, δικαιοσύνη, συμπόνια...) πρέπει να πάρη τη θέση της κι απέναντι του παιγνιού ακόμα! Τώρα, που ή ζωή έχει τον προορισμό της, το παιγνίδι μπορεί να γίνη ή **πειρασμός**. Πόσες φορές θα διακόψη κανείς το παιδί απ' το παιγνίδι τη στιγμή, που εκείνο θα αισθάνεται την πιο μεγάλη ευχαρίστηση! Πόσες φορές θα του το στερήσουν για να το βάλουν να κάμη σοβαρή εργασία!

Κι ακόμα θα μεσολαβήση σ' αυτό και ή συνείδηση. Αυτή θα θέλη και το παι-

γνίδι να είναι ήθικό. Στο έξης θα γνωρίση το παιδί τα **ήθικα όρια** του παιγνιδιού : όρια χρόνου και τρόπου!

Μά, απ' την άλλη μεριά, κάθε μέρα το παιγνίδι φέρνει και **καινούργια μέσα**. Γιατί να μη διασκεδάση το παιδί; Πόσο φτωχά και μονότονα είναι τα παιγνίδια του νήπιου παραβαλλόμενα με τα παιγνίδια του μαθητή ή της μαθήτριας! Ακόμα και οι ικανότητες που μεταχειρίζεται σοβαρά στη δουλειά δέν θα έχουν φτάσει στον άνετο χειρισμό τους που θα ξανοιχτούν σε παιγνίδια. Πόσα δάκρυα ίσως θα φέρουν ή ανάγνωση, ή γραφή, το σχέδιο, ή αριθμητική, το ράψιμο! Όμως τί χαρά αισθάνεται το παιδί, όταν μπορή να διαβάση μόνο του τί είναι γραμμένο κάτω από τις όμορφες εικόνες! Όταν σχεδιάζη πάνω στο χαρτί σχέδια κι άνθρωπάκους! Όταν βάζη τους αριθμούς πάνω στα τετραγωνάκια απ' τις καρτέλες της τόμπολας! Όταν ράβη μόνο του ένα στριφωματάκι στο φόρεμα της κούκλας του! Πλούτος παιγνιδιών θα βγή απ' αυτή τη «μελέτη», που φαινόταν ή έχθρος του παιγνιδιού.

Έξ άλλου, με το παιγνίδι ακόμα περισσότερο ή **χαρακτήρας** και ή προσωπικότητα του παιδιού φανερώνονται κι επιδεικνύονται με διαφορετικά θέλητρα. Τα παιγνίδια της νηπιακής ηλικίας είναι έντελως τα ίδια. Εκείνα όμως της μαθητικής αρχίζουν να χωρίζονται σε δύο το χώρισμα παρουσιάζεται με δυο διαφορετικούς τύπους ζωής. Αν πολλά παιγνίδια μένουν ακόμη κοινά, υπάρχουν όμως άλλα, που γρήγορα τα εγκαταλείπουν τ' αγόρια γιατί δέν τα ενδιαφέρουν πιά κι άλλα πάλι που τα εγκαταλείπουν τα κορίτσια από ένστικτο γιατί δέν τους ταιριάζουν πιά. Κι αυτό γίνεται γιατί το παιγνίδι του παιδιού είναι ή άσυνείδητη παρασκευή στη ζωή. Χωρίς να το καταλαβαίνη το αγόρι ευχαριστιέται να ασκείται στις ασχολίες των αντρών το ίδιο πάλι το κορίτσι στις ασχολίες των γυναικών. Η μίμηση βέβαια παίζει το ρόλο της εδώ, μα ή κύριος παράγοντας δέν είναι απ' έξω, είναι μέσα στο ίδιο το άτομο : είναι ή κλίση, ή **αισθητική δύναμη**, που φανερώνεται κάθε μέρα και πιο διαφορετική από το ένα φύλο στο άλλο.

Κι αφού αυτή ή διάκριση γίνεται μια φορά για πάντα, πρέπει να εξετάσωμε, σ' αυτή την περίοδο, την τόσο σημαντική για τη μόρφωση του παιδιού, τί είναι το παιγνίδι στις κυριώτερες λειτουργίες του παιδιού, για να δρίσωμε μ' ακρίβεια το ρόλο που έχει—και κείνον που θα έπρεπε να έχη—σε μια ολοκληρωτική άγωγή.

Οι κατηγορίες που σ' αυτές χωρίζομε τα παιγνίδια είναι έν μέρος τεχνητές. Αλλά μās φάνηκαν αναγκαίες για μια μεθοδική μελέτη. Θα δόσωμε πρώτα μια σειρά απ' αυτά (περιοριζόμενοι φυσικά στα πιο γνωστά) κι ύστερα θα σκιαγραφήσωμε την ψυχολογία τους.—Από έναν κατάλογο παιγνιδιών κατά ηλικίες, που θα μās ανάγκαιε να κάνουμε παλιλογίες, προτιμήσαμε αυτό, που βάση του έχει τις διάφορες ενέργειες που τα παιγνίδια ασκούν.

(Η συνέχεια στο άλλο φύλλο)

Υπάρχουν δυο λογιών καλοί παιδαγωγοί : εκείνοι που είναι νέοι και εκείνοι που δέν γεράζουν ποτέ.

Ch. Eliot

Μπορούμε σήμερα να προσφέρουμε καλύτερη υπηρεσία στη Δημοκρατία από το να εκπαιδεύσωμε και να μορφώσωμε τη νεολαία :

Κικέρων

ΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Ἐκτός ἀπὸ τῆ μέθοδο Ντεκρολύ υπάρχουν κι ἄλλα παιδαγωγικά συστήματα, ὅπως θὰ γνωρίζουν οἱ ἀναγνώστες μας. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι τὸ σύστημα Μόντεσσόρι, τὸ Βιννέτκα τεχνικὸ, τὸ σχέδιο Ντάλτον, ἡ μέθοδος Ρούγγ καὶ ἡ μέθοδος τῶν Πρότζεκτς.

Γιὰ νὰ πάρουν μιὰν ἰδέα οἱ ἀναγνώστες ἀπὸ ὅλην αὐτὴ τὴν Παιδαγωγικὴ κίνηση θὰ κάμουμε περιλήψεις διαφόρων ἔργων σχετικῶν μὲ τὶς νέες παιδαγωγικὲς ἀρχὲς κι ἀντιλήψεις ποὺ ἐφαρμόστηκαν καὶ ἐφαρμόζονται σήμερα σὲ διάφορες χώρες.

Ὅλα αὐτὰ τὰ συστήματα μπορεῖ νὰ διαφέρουν στὴν ἐφαρμογὴ τους, ὅμως στὴ βάση εἶναι ὅλα σύμφωνα. Δηλαδή ὅλα συμφωνοῦν σ' αὐτό: *Δὲν πρέπει πιά νὰ προσαρμόζεται τὸ παιδί στὸ περιβάλλον καὶ στὰ προγράμματα τῶν σχολείων, ἀλλὰ τὸ περιβάλλον καὶ ἡ διδασκαλία νὰ προσαρμόζεται στὸ παιδί—ἄτομο.* Παρακάτω δίνουμε μιὰ περιλήψη ἑνὸς ἔργου σχετικοῦ μὲ τὴ μέθοδο τῶν Projects, ποὺ εἶναι ἕνα εἶδος κέντρων ἐνδιαφέροντος.

A. M.

Οἱ ἰδέες τοῦ Ἀμερικανοῦ Standwood Cobb σχετικὰ μὲ τὶς ἀρχὲς τῆς Ν. Ἀγωγῆς. Ἀπὸ τὸ βιβλίον του: The new leaven—Τὸ νέο Προζύμι.

I. Πρώτη μας σκέψη ἡ ὑγεία τοῦ παιδιοῦ.

Πρώτη μας φροντίδα εἶναι νὰ ἐξασφαλίσουμε τὴν ὑγεία τοῦ παιδιοῦ. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχουμε ἕνα γιατρὸ νὰ ἐπιθεωρῇ τοὺς μαθητὲς μας, νὰ πολλαπλασιάσουμε τὰ μαθήματα γυμναστικῆς ἢ νὰ ἀκολουθοῦμε τὴ μόδα τῶν σπόρ. Ἡ σχολικὴ ζωὴ πρέπει νὰ προσαρμόζεται στὴ σωματικὴν ἀνάπτυξη τοῦ παιδιοῦ. Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ νευρικοῦ συστήματος εἶναι πολὺ στενὰ δεμένη μὲ τὴν προσπάθεια τῶν μυῶν ἄς μὴν καταδικάζουμε λοιπὸν τὸ παιδί νὰ μένη ἀκίνητο πολλὰς ὥρες στὴν τάξη καὶ ἄς συνδυάζουμε τὶς χειροτεχνικὲς ἀσκήσεις μὲ τὴ μελέτη τῶν τεχνικῶν μαθημάτων. Ἡ κούραση, ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ τὶς προσπάθειες τῆς προσοχῆς, ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ πνευματικὴ ἔργασία, νὰ μετριάζεται κάπως μὲ τὴν ἔργασία τῶν χειρῶν συνδυασμένη μὲ τὴν ἔργασία τῆς σκέψης μέσα στὰ πολὺ εὐρύχωρα, καλὰ φωτισμένα κι ἀερισιμένα «σχολεῖα-ἐργαστήρια».

II. Τὰ χέρια πρέπει νὰ βοηθοῦν τὸ μυαλό, καὶ τὸ παιδί γεννιέται «ἐνεργητικὸ» καὶ «δημιουργικὸ»

Τὰ κακὰ ἀποτελέσματα ποὺ ὡς τώρα ἔχουμε ἀπ' τὰ σχολεῖα μας ὀφείλονται στὸ ὅτι ὑποχρεώνουμε τὸ παιδί νὰ μελετᾷ ἐγχειρίδια διαφόρων μαθημάτων, ποὺ δὲν τραβοῦν καθόλου τὸ ἐνδιαφέρον του γιατί αὐτὰ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν προσωπικὴ του πείρα. Τὸ παιδί εἶναι ἀδιάκοπα ὑποχρεωμένο νὰ παίξει ἕνα ρόλο ἐπιδεχτικὸ ἐννοιῶν καὶ παθητικὸ. Αὐτὲς οἱ μέθοδοι διδασκαλίας ἦταν ἐξαιρετικὲς μιὰ φορὰ ποὺ ἡ «ἐκπαίδευση» ἀνοιγε ὅλες τὶς πόρτες. Μὰ σήμερα ἡ «γενικὴ μόρφωση» δὲν βοηθαίει καθόλου τοὺς νέους νὰ βροῦν τύχη στὸ ἐμπόριο καὶ στὴ βιομηχανία, καὶ τὰ νέα μυαλά τῆς σημερινῆς γενεᾶς εἶναι γεμάτα ἀπὸ τὶς καταχτήσεις τῆς νέας ἐπιστήμης. Τὰ παιδιὰ μας ἀγριεύονται αὐτοκίνητα, ἀεροπλάνο, κινημα-

τογράφους, κάθε λογῆς μηχανές. Ὁ John Dewey «ὁ πατέρας τοῦ νέου σχολείου» ἀπόδειξε πὼς τὸ παιδί ἐνδιαφέρεται γιὰ δυὸ κατηγορίες πραγμάτων. 1ο) Τὴν ἄμεση παρατήρηση ἀπὸ κάθε τι ποὺ βρίσκεται στὸ ἄμεσόν του περιβάλλον καὶ 2ο) τὴν ἐξέλιξη, ποὺ εἶχαν σὲ ὄλους τοὺς αἰῶνες τὰ στοιχεῖα τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ.

Τὸ παιδί πρέπει νὰ διαλέξῃ μόνο του τὰ ἀντικείμενα τῆς μελέτης του τὰ projects του (κέντρα ἐνδιαφέροντος) ἀπ' τὸ κοντινὸ περιβάλλον του.

Ἴδου ἕνα παράδειγμα project: **Φτιάξιμο ἑνὸς κουκλίστικου σπιτιοῦ.** Ἄς προσπαθήσουμε νὰ σπιτώσουμε τὴν κούκλα καὶ νὰ ἐπιπλώσουμε τὸ σπιτάκι τῆς σύμφωνα μὲ τὴ μόδα. Ποιὲς θὰ εἶναι οἱ διαστάσεις τοῦ σπιτιοῦ; Ποιὰ θὰ εἶναι τὰ ὄλικα ποὺ θὰ χρησιμοποιήσουμε; Πῶς θὰ προμηθευθοῦμε αὐτὰ τὰ ὄλικα; Σὲ κάθε βῆμα παρουσιάζεται ἕνα καινούργιο πρόβλημα ποὺ πρᾶκινεῖ τὶς πρωτοβουλίες τῶν μικρῶν. Καὶ τί χαρὰ εἶναι αὐτὴ ὅταν ἡ δουλειὰ τελειώσῃ! Χαρὰ γιατί ἔφτιαξαν κάτι.

Τὸ παιδί ἐνδιαφέρεται πάρα πολὺ γιὰ τὸ παρελθόν. Τὰ λείψανα τῶν πραγμάτων, ποὺ πέρασαν, οἱ εἰκόνες ποὺ δείχνουν τὰ πράγματα ποὺ δὲν υπάρχουν πιά, ἀνάβουν τὶς φαντασίες τῶν μικρῶν. Πάμε νὰ δοῦμε ὅλα αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα πράγματα: ἐκκλησίες, ἐπαυλεις κ.τ.λ. ἄς δοῦμε στὰ βιβλία τῆς Ἱστορίας τὶς καλύβες τῶν Γαλατῶν, τὰ φρούρια... Κοιτᾶτε ἐπίσης σ' αὐτὴ τὴ Γεωγραφία Ἀφρικανικὲς καλύβες, Κινέζικες παγόδες κ.τ.λ. καὶ νὰ, ποὺ χτίζουμε καλύβες περασμένης ἐποχῆς ἢ μακρυνῶν τόπων, φρούρια καὶ πολιτείες μὲ γύρω γύρω τείχη. Ἡ χειροτεχνία, καθὼς παρουσιάζεται ἔτσι πολυπόθητη γιὰ νὰ καταλήξῃ σὲ ἕνα συγκεκριμένο ἔργο, εἶναι τὸ μαγικὸ ραβδί, ποὺ ξυπνᾷ ὅλες τὶς ἐνεργητικότητες τῶν παιδιῶν, εἶναι τὸ νέο προζύμι ποὺ θὰ ἀνοίξῃ καὶ θὰ ἀναπτύξῃ ὅλες τὶς ἰκανότητες τοῦ μαθητῆ.

Ἡ χειροτεχνία, δηλαδή τὸ φτιάξιμο, πρέπει νὰ προηγῆται τοῦ σχεδίου. Τὸ νὰ εἰκονογραφοῦν ἐλεύθερα εἰκόνες ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ ἢ ἀπὸ διηγήματα τὰ παιδιὰ ποὺ ἀγνοοῦν τοὺς νόμους τῆς προοπτικῆς, εἶναι ἕνα χοντρὸ παιδαγωγικὸ σφάλμα.

Ἡ μέθοδος τῶν projects μὲ βάση τὴ χειροτεχνία προκαλεῖ καὶ ἄλλα μαθήματα. Τὸ χτίσιμο τοῦ κουκλίστικου σπιτιοῦ θὰ ἀπαιτήσῃ πολυάριθμους ὑπολογισμούς. Ἡ ἱστορία τῆς κατοικίας θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ στὸ νὰ ἀναζητήσουμε ἱστορικὰ καὶ γεωγραφικὰ δοκομέντα. Ἡ πραγματοποίηση τοῦ σχεδίου θὰ φανερῶσῃ ὅλα τὰ ταλέντα καὶ ὅλες τὶς ἰκανότητες. Οἱ ἐργάτες τοῦ νοῦ θὰ ψάξουν στὶς βιβλιοθήκες καὶ θὰ κάμουν προφορικὴ ἢ γραπτὴ ἔκθεση τῶν εὐρημάτων τους. Οἱ ἐργάτες τῶν χειρῶν θὰ πιάσουν τὸ ξύλο, τὸ πριόνι, τὰ καρφιά καὶ τὸ σφυρί.

Στὴν ἐλεύθερη χειροτεχνία θὰ προστεθῇ σιγὰ σιγὰ ἡ χειροτεχνία μὲ κατεύθυνση. Στὴν Ἀμερικὴ ἡ ξυλοτεχνία διδάσκεται μεθοδικὰ ἀπὸ 10—11 χρονῶν σὲ ὅλα τὰ ἀγῶρια γιατί ἐκεῖ πραγματοποιήθηκε τὸ ἐνιαῖο σχολεῖο. Μὰ αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς ἐργασίας τοῦ ξύλου ἢ τοῦ σίδηρου, ποὺ ἐπιβάλλεται σὲ ὄλους εἶναι πολὺ συζητήσιμη. Οἱ καθυστὲς ἐργάτες τοῦ νοῦ θὰ χάσουν τὸν καιρὸ τους στὰ ἐργαστήρια. Θὰ ἦταν πολὺ πιὸ φρόνιμο νὰ τὰ στέλναμε στὸ κλασσικὸ τμήμα τῶν σχολείων τῆς Μέσης. Μὰ γιὰ τὸ πλεῖστο μέρος τῶν μαθητῶν μας ἡ χειροτεχνία μὲ τὶς δυὸ μορφὰς δηλαδή τὴ χειροτεχνία τὴ συνδυασμένη μὲ διάφορα μαθήματα καὶ τὴ χειροτεχνία ποὺ προετοιμάζει στὴ μάθηση τῆς τέχνης πρέπει νὰ πάρῃ μιὰ πολὺ μεγάλη θέση στὸ δημοτικὸ σχολεῖο.

Μιά φορά, πού ἡ οἰκογένεια ζοῦσε μὲ τὸ πατριαρχικὸ σύστημα τὸ παιδί εἶχε γύρω του ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Ἀπὸ τὴ μικρὴ του ἡλικία τὸ παιδί προπαρασκευαζόταν γιὰ τὴν ἐργασία τῶν χειρῶν στὶς διαφορετικὲς τῆς μορφές: ἀγροτικὲς ἐργασίες, φτιάξιμο ἐργαλείων, ἐπίπλων, ρούχων, τροφῶν· μὰ σήμερα ὁ πατέρας πηγαίνει στὸ ἐργοστάσιο καὶ τὸ παιδί δὲ βλέπει πιά τὴν ἐργασία στὸ ἀδειανὸ σπίτι.

Τὸ σχολεῖο πού κρατεῖ τὸ παιδί τόσες πολλὲς ὥρες πρέπει νὰ ἀναπληρώνη τὸ οἰκογενειακὸ κενὸ καὶ νὰ εἶναι γιὰ τὸ σημερινὸ παιδί ὅ,τι ἦταν μιὰ φορά ἡ οἰκογένεια.

III. Ἡ ἐλευθερία στὸ σχολεῖο.

Ὁ καιρὸς τῆς ἐξουσίας πέρασε. Τὰ παιδιὰ πρέπει νὰ μάθουν ἀπὸ μικρὰ νὰ ἐλέγχουν τὶς πράξεις τους καὶ νὰ ἐξασφαλίζουν μόνα τους τὴν ἀναγκαῖα πειθαρχία σὲ κάθε ομάδα. Τὸ παιδί ἔχει ἀκόμα δικαίωμα νὰ ἐκφράζη τὶς ἐπιθυμίες του, τοὺς πόθους του. Τὰ προγράμματα, καμωμένα ἀπὸ μεγάλους πού δὲν ἔλαβαν καμιά φροντίδα γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μαθητῆ, εἶναι ἀπάραδεχτα. Μόνον ἡ μέθοδος τῶν projects λαβαίνει ὑπ' ὄψιν τῆς τοῦ νόμους τῆς ἀνάπτυξης τοῦ παιδιοῦ καὶ συμφέρει στὸ δημοτικὸ σχολεῖο.

IV. Ἡ ἀτομικὴ ἀγωγή.

Τὸ παλιὸ σχολεῖο δὲ γνώριζε παρὰ τὸ μέτριον μαθητῆ. Ὅλα τὰ παιδιὰ ἦταν φορμαρισμένα μὲ τὸ ἴδιο καλοῦσι. Οἱ ἀδύνατοι εἶχαν μπρὸς τους αὐτὸ τὸ πρότυπο πού δὲν μποροῦσαν νὰ τὸ φτάσουν καὶ οἱ δυνατοὶ εἶχαν ψαλιδισμένες τὶς φτεροῦγες. Τὰ ἔξυπνα καὶ ἐργατικά παιδιὰ ἐμοιάζαν μὲ πεινασμένα παιδιὰ μπρὸς σ' ἓνα πολὺ μέτρια σερβιρισμένο τραπέζι.

Τὸ νέο σχολεῖο πρέπει νὰ προνοῆ γιὰ τὶς ἀνάγκες τοῦ καθενὸς σύμφωνα μὲ τὴν ὁρεξὴ του, νὰ δίνη ἀφορμὴ γιὰ πειραματισμὸ, νὰ ἐνθαρρύνη ὅλες τὶς προσπάθειες. Οἱ λίγο προικισμένοι ἀπὸ τὴ φύση μαθητὲς ἀρκοῦνται νὰ παρακολουθοῦν τοὺς συμμαθητὲς τους, πού ἐργάζονται στὰ projects. Θὰ μποροῦν ἔτσι νὰ ζήσουν σ' ἓνα περιβάλλον, ὅπου θὰ ἔχουν τὸ παράδειγμα τῆς ἐργασίας μὲ τὶς πολυάριθμες μορφές τῆς καὶ θὰ ἀρκεστοῦν νὰ συγκεντρώσουν τὶς προσπάθειές τους στὴν ἀπόκτηση τῶν τεχνικῶν μαθημάτων.

Ἡ ἰδέα νὰ μορφώση κανεὶς σύμφωνα μὲ τὸν ἴδιον ρυθμὸ ὅλα τὰ παιδιὰ ἔτσι ὅπως ὀρίζουν τὰ προγράμματα, οἱ ἐξετάσεις καὶ τὰ tests εἶναι σφαλμένη. Κάθε μαθητῆς προσδεύει ἀνάλογα μὲ τὶς προσωπικὲς του ἰκανότητες, τὶς σωματικὲς του δυνάμεις καὶ τὸ οἰκογενειακὸ του περιβάλλον. Ἐτσι ἓνα παιδί 5 1)2 χρονῶν μπορεῖ νὰ διαβάζη καλά, ἐνῶ ἓνα ἄλλο 7 χρονῶν εἶναι ἀνίκανο νὰ διαβάζη μιὰ φρασούλα, ἀν καὶ ἄρχισε ἀπὸ 5 χρονῶν νὰ κάνη συχνὰ καὶ κανονικὲς ἀσκήσεις. Λίγο μᾶς ἐνδιαφέρει νὰ ξαίρωμε σὲ ποιά κατὰ μέσον ὄρον ἡλικία τὸ παιδί φτάνει στὴν τρέχουσα ἀνάγνωση. Ἐξετάσεις καὶ tests δὲν μποροῦν νὰ μετρήσουν παρὰ τὰ ὅσα ἀπόκτησαν ἀπὸ διαφόρους κλάδους.

Πῶς νὰ ἐλέγχωμε τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἠθικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀγωγῆς; Γιὰ νὰ δόσωμε στὰ παιδιὰ μας τὴν ἰδέα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου χρειάζονται πολὺχρονα προσπάθειες. Ἄς μπάσωμε σὲ ὅλες τῆς μορφές τὴν τέχνη

στὸ σχολεῖο: τραγούδια, ποιήματα, διηγήσεις, σχολικὲς γιορτές, σχέδιο κ.τ.λ. Τὸ χρονικὸ διάστημα πού χρειάζεται γιὰ νὰ υποθάλλωνται τὰ διάφορα ταλέντα αἰσθητικῆς θὰ εἶναι περισσότερο ἢ λιγώτερο μακρυνὸ καὶ περισσότερο ἢ λιγώτερο καρποφόρο, ἀνάλογα μὲ τὰ θέματα.

Ἄς σπέρνωμε μὲ γεμάτες χούφτες μέσα στοὺς ἐγκεφάλους τῶν μικρῶν καὶ ἄς ἀφίνωμε ὑστερὰ τὸ ὑποσυνείδητο νὰ κάνη τὴ δουλειά του. «Ἡ πνευματικὴ τροφὴ χωρισμένη σὲ μερίδες σὰν τὶς κονσέρβες στὰ κουτιά—ὅπως εἶναι στὰ προγράμματα μας—σκοτώνουν τὸ πνεῦμα.

V. Ἡ κοινωνικὴ ἀγωγή.

Τὸ πρῶτο καθήκον τοῦ σχολείου δὲν εἶναι νὰ διδάσκη τὴν ἀνάγνωση, τὴ γραμματικὴ, τὴν ἀριθμητικὴ κ.τ.λ. ἀλλὰ νὰ μαθίνη τὸ παιδί νὰ δημιουργῆ, νὰ παράγη, καὶ νὰ ζῆ ἀρμονικὰ μὲ τοὺς συντρόφους του. Ἡ μέθοδος τῶν projects πετυχαίνει θαυμάσια τὴν καλλιέργεια τοῦ πνεύματος, τὴν ἀλληλοδοσθήθεια, τὴ συμπάθεια, τὴ συνεργασία. Αὐτὴ καταργεῖ τὴ βαθμολογία καὶ τὴν κατὰ τῆς τῶν μαθητῶν. Αὐτὰ δὲν κάνουν ἄλλο παρὰ νὰ σπρώχνουν τὸ μαθητῆ νὰ ἔχη τὸν κάθε συμμαθητῆ του ἀντίζηλο καὶ ἀνταγωνιστῆ.

VI. Ἄς δόσωμε στὸ παιδί τὸ μέσο νὰ ἐξωτερικεύη τὴ σκέψη του.

Πρέπει νὰ δόσωμε στὸ παιδί τὰ μέσα νὰ φανερώση τὰ γούστα του καὶ τὶς ἰκανότητες του γιὰ νὰ ἐνεργῆ ἐλεύθερα. Ἄς τὸ ἀφίσωμε νὰ χειρίζεται ὅπως θέλει ἄμμο, κοκκινόχωμα, πλαστελίνη κ.τ.λ. νὰ φτιάχνη ἀμυξάκια πλοῖα, κούνιες σύμφωνα μὲ τοὺς τοῦ τρόπους. Ἡ τεχνικὴ θὰ ἔρθη ἀργότερα ὅταν θὰ θεωρηθῆ ἀναγκαῖα γιὰ μιὰ καλύτερη ἐκτέλεση ἐργασίας. Τὰ παιδιὰ μας, ἀν ἀσκηθοῦν ἀπ' τὰ μικρὰ τους χρόνια σὲ εὐχάριστες ἀσχολίες, θὰ θεωροῦν τὴν ἐργασία σὰν διασκέδαση καὶ ὄχι σὰν ἀγγαραία.

VII. Ἄς μὴν ἀναλάβουμε νὰ δόσωμε στὸ παιδί ἐγκυκλοπαιδικὲς γνώσεις.

Ὡς τὰ σήμερα ἡ διδασκαλία μας ὑπῆρξε πολὺ ἐγκυκλοπαιδική. Ἄς βοηθήσωμε τὸ παιδί νὰ μελετᾷ τὸ περιβάλλον του, νὰ μαζεύη παρτηρήσεις, νὰ προχάρσῃ τὴν ἐπιστήμη, νὰ βροῖσκη συμπληρωματικὲς ἀποδείξεις σὲ διάφορα βιβλία. Ἄς μὴ προσπαθοῦμε νὰ τὰ διδάσκωμε ὅλα στὸ δημοτικὸ σχολεῖο γιὰτὶ τότε μετριάζεται ἡ ζωὴ τῆς κάθε πνευματικῆς περιέργειας στὸ μέλλον. Εἶναι ἀρκετὸ νὰ δόσωμε στὸ μαθητῆ μιὰ μέθοδο πνευματικῆς ἐργασίας.

VIII. Νὰ προκαλοῦμε τὴν ἐνέργεια ἀκόμη καὶ στὴ μελέτη τῶν τεχνικῶν μαθημάτων.

Τὰ παιδιὰ μας εἶναι ἰκανὰ γιὰ μακροχρόνιες προσπάθειες προσοχῆς, ἀν ξαίρωμε νὰ καταφέρωμε τὴ δουλειὰ νὰ φαίνεται παιγνίδι. Παιγνίδια ἀνάγνωσης, γραμματικῆς, ἀριθμητικῆς κ.τ.λ. τ' ἀγαποῦν μὲ πάθος οἱ μικροὶ μας μαθητὲς φτάνει βέβαια ἡ πνευματικὴ ἐργασία νὰ συνδυάζεται καὶ μὲ τὴ χειροτεχνικὴ.

IX. Ἄς καταργήσωμε τοὺς βαθμοὺς καὶ τὶς ἐξετάσεις.

Ὁ καλὸς μαθητῆς πού ἔχει καλοὺς βαθμοὺς γίνεται ἐγωῖσθης καὶ περήφανος

ἐνῶ ὁ ἀδύνατος μαθητὴς γίνεται δειλός, χάνει τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τὸ θάρρος του. Ὁ μαθητὴς πρέπει ἀπλῶς νὰ παραβάλλεται μὲ τὸν ἑαυτό του, δηλαδή μὲ τὴν προηγούμενὴ του ἐργασία. Ἡ ἐργασία τοῦ σχολείου σύμφωνα μὲ τὴ μέθοδο τῶν projects καὶ ἡ ἐργασία παιγνίδι στὴ μελέτη τῶν τεχνικῶν μαθημάτων εἶναι κίνητρα ἱκανὰ αὐτὰ μόνον νὰ ξυπνήσουν ὅλες τὶς καλὲς θελήσεις καὶ νὰ καταφέρουν τὸ μαθητὴ νὰ φτάνη στὸν ἀνώτατον ἔθρο προσπάθειων. Ἐξ ἄλλου ἡ κατάργηση τῶν βαθμῶν καὶ τῶν ἐξετάσεων θὰ συμβάλῃ πολὺ στὴ διατήρηση τῆς καλῆς ὑγείας τῶν μαθητῶν μας.

Χ. Ὁ παιδαγωγὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁδηγὸς καὶ ὄχι δάσκαλος.

Τὸ νέο σχολεῖο ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ δασκάλους μὲ βαθεῖα γνώση τῆς φύσης τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀποφασισμένους νὰ σέδωνται τοὺς νόμους τῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ δάσκαλος ὀφείλοντας νὰ σέβεται τὴν ἀνάγκη τῆς παιδικῆς δράσης, πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἴδιος δημιουργὸς καὶ μὲ πρωτοβουλία. Τὸ νέο σχολεῖο τραβᾷ τοὺς ἐξυπνοὺς δασκάλους, κείνους ποὺ εἶναι ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κίθε ρουτίνα καὶ ποὺ ἔχουν πολὺ καθαρὴ συνείδηση τῶν σημερινῶν ἀναγκῶν.

Δὴ καὶ μερικὰ χρόνια βλέπομε συχνὰ μητέρες νὰ φεύγουν ἀπ' τὴν ὑπηρεσία γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ μεγαλώσουν τὰ παιδιὰ τους σύμφωνα μὲ τὶς νέες μέθοδοι (Στὴν Ἀμερικὴ ἡ δασκάλα δὲν ἀσχεῖ τὸ ἐπάγγελμα ὕστερα ἀπὸ τὸ γάμο της.) Ἡ ἐπιτυχία τοῦ νέου σχολείου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἀξία τῶν δασκάλων ποὺ ἀναλαβαίνουν αὐτὸ τὸ δρόμο.

Ἡ νέα ἀγωγή ἔχει θιασῶτες σκορπισμένους λίγο—πολὺ σὲ ὅλα τὰ μέρη τόσο στὴν Εὐρώπη ὅσο καὶ στὴν Ἀμερικὴ. Πρῶτα συγκεχυμένα, μὰ ὕστερα ὅλο καὶ πλεονεκτήματα, γονεῖς καὶ παιδαγωγοὶ ποθοῦν ἕνα σύστημα ἀγωγῆς π.δ. ταιριαστό στοὺς νέους καιροὺς καὶ καλύτερα προσκρυσμένο στὴ νέα γενεά.

Ἡ νέα ἀγωγή εἶναι ἀκόμα στίς ἀρχές της· μὰ ὁ δρόμος της εἶναι χαραγμένος καὶ μποροῦμε νὰ βεβαιωθοῦμε γιὰ τὴν ἀξία τῶν ἀρχῶν της μὲ τὸ νὰ ἐπισκερτόμαστε τὰ ἰδρύματα, ὅπου ἐφαρμόζουσι τὶς νέες μέθοδοι. Εὐθυμία, εὐκρίνεια, πνευματικὴ περιέργεια, δράση παρουσιάζονται στὸ μαθητὴ, ποὺ ὁδηγεῖται ἀπὸ τὸν ἰδανικὸ δάσκαλο.

Ἡ νέα ἀγωγή θὰ μᾶς δόσῃ μιὰ νέα ἀνθρωπότητα ἀπὸ εὐθυμοὺς, ἐπιχειρηματικούς, περιποιητικούς καὶ τίμιους ἐργάτες τοῦ πνεύματος καὶ τῶν χειρῶν.

Τὸ μάτι τοῦ δασκάλου κάνει περισσότερα ἀπὸ κεῖνα ποὺ κάνουν τὰ δύο του χέρια.

Βενιαμὶν Φραγκλίνος

Τίποτα δὲν εἶναι πλεονεκτήματα στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἀλήθεια.

Φαίδρος

Τὸ πρῶτο μέρος τῆς πολιτικῆς μας εἶναι ἡ ἀγωγή, τὸ δεύτερο εἶναι ἡ ἀγωγή, καὶ τὸ τρίτο εἶναι ἡ ἀγωγή.

Michelet

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἄν καὶ κάπως ἀργά, νομίζουμε ὅμως πὺς εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γράψουμε λίγα λόγια γιὰ τὴν κ. Ἀλ. Τριάντη ποὺ ἔδωσε δύο ρεσιτάλ καὶ ἔλαβε μέρος σὲ μιὰ συναυλία τῆς ὁρχήστρας τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν ὡς σολίστα, γιὰτὶ οἱ Ἕλληνες καλλιτέχνες εἶναι γιὰ μᾶς χίλιες φορές πλεονεκτήματα ἀπὸ τοὺς διασημότερους ξένους ποὺ τόσο συχνὰ μᾶς ἐπισκέπτονται γιὰ χάρι μὲν ἐλαχίστου μέρους τῆς κοινωνίας μας, πρὸς μεγάλην ὅμως βλάβην τῆς δικῆς μας μουσικῆς παραγωγῆς.

Ἡ κ. Τριάντη εἶναι μιὰ καλλιτέχνις ποὺ μπορεῖ ἀσφαλῶς νὰ καυχήθῃ ὅτι *ἐδόυλεψε* καὶ νὰ χρησιμεύσῃ γιὰ παράδειγμα στίς νεαρὲς μαθήτριες τῶν ὠδείων, ποὺ ἀρκοῦνται στὴν ὠραία τους φωνή. Τὸ τραγοῦδι της, φροντισμένο ἀπ' ἄκρην σ' ἄκρην δίνει τὴν ἐντύπωση ζωγραφίας καὶ εὐχαριστεῖ ἰδιαίτερα μὲ τὴν δροσιά του. Τὸ χαρούμενο καὶ ζωηρὸ εἶδος εἶναι τὸ φῶρτε της. Στὰ πολὺ αἰσθηματικὰ καὶ βαθυστόχαστα μένει λίγο ψυχρὴ. Ἄν καὶ εἶχε τὴν κάπως παράξενη ἰδέα νὰ τραγοῦδῆσῃ πολὺ Μπετόβεν—εἶναι γνωστὸ μὲ πόση ἀδιαφορία μεταχειρίζεται τὴ φωνὴν συνηθισμένους νὰ γράφῃ γιὰ ὁρχήστρα—ἄφησε ἐν τούτοις ὠραϊότατη ἐντύπωση. Ἰδίως μὲ τὴ «Ζωγραφιστὴ κορδέλλα» τοῦ Γκαίτε, μὲ τὸ τραγοῦδι τῆς Κλαίτχεν ἀπὸ τὸν Ἐγμοντ τοῦ ἴδιου, (ὑπερβολικὰ ὅμως ἀργὸ στὸ πρῶτο του μέρος), μὲ τὸ «Φίλι» καὶ μὲ τὸ «Σὲ ἀγαπῶ».

Ὁ Σοῦμπερτ, ὁ κατ' ἐξοχίην συνθέτης τοῦ lied, τῆς ἔδωσε περισσότερες ὠραῖες εὐκαιρίες. Ἡ «Πέστορφα» π. χ. ἢ «Λίμνη τοῦ Ἐρλαφ» καὶ ἡ σὲ ἰταλικὸν styl «Pastorella» ἦσαν ἀριστουργηματικὲς ἐκτελέσεις, τέλειες σὲ πλαστικότητα καὶ χάρι.

Ἐπειδὴ ὁ χῶρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει δυστυχῶς νὰ ἐπεκταθοῦμε τελειώνοντες σφίγγοντας τὸ χέρι τῆς συμπατριωτισσῆς μας, γιὰ τὴν ἐπιτυχία της, ἀλλὰ παραπονούμενοι, γιὰτὶ ξεχνώντας πὺς εἶχε προστά τῆς Ἑλληνικὸ ἀκροατήριον ἐμίλησε γερμανικὰ, ὅσες φορές ἐχρειάσθη

ν' ἀναγγεῖλῃ τὰ ἔκτος προγράμματος τραγοῦδια,

Τὰ διάφορα aus καὶ von ἐχτύπησαν ἄσχημα στ' αὐτιά.

Στίς 8 Μαρτίου, στὴν αἴθουσα τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν, ἔδωσε ἕνα πολὺ ἐνδιαφέρον ρεσιτάλ τραγουδιοῦ ἢ κ. Ν. Βουτυρᾶ-Γαλανοῦ, ποὺ μόλις γύρισε ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ὅπου ἐσοῦδαζε.

Ἡ κ. Γαλανοῦ ἔχει μιὰ πολὺ εὐχάριστη φωνή, καλὰ βαλμένη στὴ θέση της, (σφίγγει μόνο κάποτε μερικὲς νότες), καὶ κατακάθαρη ἄρθρωση, ἕνα δηλαδή ἀπὸ τὰ ὠραϊότερα καὶ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ τραγουδιστῆ. Εἶναι γιὰ μᾶς ἐνθουσιασμὸ καὶ κατορθῶναι νὰ τὸν μεταδίδῃ στὸν ἀκροατὴ, ἰδίως σὲ ὅποιον καταλαβαίνει τὴν ξένη γλῶσσα ποὺ τραγοῦδεῖ, καὶ νὰ τὸν κἀνῃ νὰ τὴν ἀκούῃ ἀκούραστα καὶ μ' εὐχαρίστηση.

Ἐτραγοῦδῆσε ἕνα πολὺ μουσικὰ τακτοποιημένο πρόγραμμα, μὲ ἔργα Μότσαρτ, Μπετόβεν, Σοῦμπερτ, Σοῦμαν, Σμίτ, Στράους. Τὸ «Φίλι» τοῦ Μπετόβεν, ἢ «Βιολέττα» τοῦ Μότσαρτ, καὶ τὸ «Εἶσαι σὰν λουλουδάκι» τοῦ Σοῦμαν ἦσαν πολὺ καλὰ ἐρμηνευμένα· τὸ τελευταῖο μάλιστα μὲ ἀληθινὴ χάρι καὶ λεπτότητα. Λιγώτερο καλὰ ἦσαν τὰ «Ὅταν ἡ Λουίζα» τοῦ Μότσαρτ, βιαστικὰ κάπως καὶ ἐπιπόλαια ἐκτελεσμένο καὶ ἡ «Ἀφιέρωση» τοῦ Σοῦμαν χωρὶς αἰσθηματικὰ καὶ βάθος.

Ἡ κ. Γαλανοῦ, ἢ ὅποια ἄλλωστε εἶναι καὶ πολὺ νέα, δουλεύοντας μὲ τὸ ἴδιο κέφι, ὑπόσχεται νὰ γίνῃ μιὰ πρώτης τάξεως λιντερίστα, προσθέτοντας ἔτσι ἕνα καλὸ στοιχεῖο στὸν τόπο μας καὶ δὲ θάρρει νὰ διαφορήσουμε μπροστὰ σὲ μιὰ τέτοια ὑπόσχεση.

Τὴν καλλιτέχνίδα συνώδευσε στὸ πιάνο ὁ ἐκλεκτὸς καθηγητὴς τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς κ. Δ. Μαρῆς μὲ ἰδιαίτερη μουσικότητα, συντείνοντας ἔτσι στὴ μεγαλύτερη ἐπιτυχία τοῦ ρεσιτάλ.

Τὸ Ἴταλικὸ Ἴνστιτούτο ἀνωτέρων σπουδῶν μᾶς ἔδωσε καὶ πάλι ἓνα ἀπόγευμα ἰταλικῆς μουσικῆς μοντίνας, μὲ ἐκτελεστὲς αὐτὴ τῆ φορὰ Ἑλληνες, τοὺς κ. κ. Κυδωνιάτην πιανίσταν καὶ Σταυριανὸν βιολονίσταν.

Οἱ νεαροὶ καλλιτέχνες ἔπαιξαν τρεῖς σονάτες γιὰ βιολί καὶ πιάνο τῶν Respighi, Pizzetti καὶ Mangiagalli πολὺ εὐσυνείδητα καὶ μὲ ἀρκετὰ καλὴ ἀντίληψη. Ἦτανε καλὰ μελετημένοι καὶ πολὺ λίγο ἐθύμιζαν ὅτι μόλις ἄφησαν τὶς τάξεις τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν. Τὸ κοινὸ τοὺς ἐχειροκρόησε μὲ εὐληχρίαια.

Ἡ Casa d'Italia ἀεῖζει πολλὰ συγχαρητήρια γιὰ τὴν ἰδέα ποὺ εἶχε νὰ παρουσιάσῃ καὶ Ἑλληνες καλλιτέχνες στὶς ὥραιες τῆς συναυλίας, γιατί ἡ Μουσική, ἡ θεία αὐτὴ καὶ διεθνὴς γλῶσσα, ποὺ ξέρει ν' ἀπευθύνεται στὶς ψυχὰς ὅλου τοῦ κόσμου, καὶ ποὺ δὲν κάνει διάκριση φυλῆς καὶ ἔθνους, εἶναι ἰκανὴ καλύτερα ἀπὸ κάθε διπλωμάτη νὰ συνδέει πιὸ σφιχτὰ μεταξὺ τοὺς τοὺς λαοὺς, ἰδίως ὅταν οἱ λαοὶ αὐτοὶ εἶναι συγγενεῖς καὶ φίλοι σὰν τὸν Ἴταλικὸ καὶ τὸν Ἑλληνικόν.

Εὐχόμενοι νὰ συνεχιστῇ ἡ σύμπραξι αὐτὴ θὰ θέλαμε νὰ κούσουμε καὶ πεπειραμένους Ἑλληνες καλλιτέχνες στὴν ὥραία σάλα τοῦ Ἴταλικοῦ Ἴνστιτούτου.

ΣΟΦΙΑ ΚΕΝΤΑΡΟΥ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Στὸ προηγούμενο ἄρθρο τῆς κ. Οικονομίδου, μὲ τὴ βοήθεια τῶν τυπογράφων καὶ τὴν ἀνοχὴ τοῦ διορθωτῆ μας, ὁ δοκίμιος κ. Φαρανιάτος ἔγινε βιολιότας! Καὶ σὰ νὰ μὴν ἔφτανε τοῦτο, κατορθώνει, πάρα κάτω, νὰ ἐκτελέσῃ μόνος του ἓνα ὀλόκληρο κουαρτέτο, ἀντὶ τοῦ 5ου κονόεργου τοῦ Μπετόβεν!

Στις 28 Ἀπριλίου ἡ κ. Σοφία Κενταρού-Οικονομίδου θὰ ἐκτελέσῃ σὴν αἴθουσα τοῦ Ὁδείου Ἀθηνῶν ὀλόκληρο ρεσιτάλ μὲ ἄριες μελοδραμάτων ἀπὸ τὴν παλαιότερη ἐποχὴ ἕως σήμερον. Οἱ ἀκροατὲς τῆς θάχουν ἔτσι τὴν εὐκαιρίαν νὰ παρα-

κολουθήσουν τὴν ἐξέλιξη τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ εἴδους, γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ κάμῃ σύντομη εἰσήγησις ὁ κ. Ι. Οικονομίδης

ΒΙΒΛΙΑ

ΑΛΕΚΟΥ ΦΡΑΓΚΟΥ... Στιγμὲς τῆς ἐπαρχίης (ποιήματα, Μάνδρα 1934).— Ὁ κ. Ἀλέκος Φράγκος μᾶς παρουσιάζεται στὰ ποιήματά του αὐτὰ σὰν ἓνας ξενιτεμένος νοσταλγὸς τῆς πρωτεύουσας, ἂν καὶ ζῆ σχετικῶς τόσο κοντὰ τῆς Ἡ νοσταλγία αὐτὴ δίνει ἓναν τόσο μελαγχολικὸ τόνον στὴν ποίησίν του καὶ κάπου κάπου τόσο ἀπαισιόδοξο ποὺ ἐγγίζει τὰ ὄρια τῆς ἀρρώστιας καὶ θυμίζει πολὺ τοὺς μακαρίτες Καρυωτάκη καὶ Πολυδούρη. Ἀπὸ τῆ ζωῆ τῆς ἐπαρχίας—θᾶταν καλύτερα νὰ γράφε τοῦ χωριοῦ— δὲ βλέπει παρὰ μόνον τὴ μονότονη καὶ πληχτικὴ τῆς ὄψης τοὺς λιγοστοὺς βυθισμένους στὴ μοναξιά τους ὑπαλληλίσκους, τὸ λογιστὴ ποὺ ὅλη τὴ μέρα «γράφει καὶ σβύνει: Δοῦναι... λαβεῖν, τόσα μᾶς παίρνει αὐτὰ μᾶς δίνει!»...

Μὰ ἂν κουράστηκεν αὐτός, ἡ ὑπηρεσία διαρκῶς τὸ χρέος τῆς ἐργασίας τοῦ ὑπενθυμίζει. (Μιά μηχανὴ εἶναι ποὺ ὄλο ἰδρώνει καὶ σφουρίζει, μὲς στὴν παλιά του ἀλπαγαδένια ἐνδυμασία).

Τίποτε ἀπὸ τὴ ρωμαλέα ζωὴ τοῦ χωριάτη, ἀπὸ τὸ ὑπαιθρο ἀπ' τὸν καθάριο ἀέρα, ἀπὸ τὴ φύση. Παρουσιάζει μόνος του τὸν ἑαυτό του, μὲ τὰ χειρόγραφα στὸ χέρι νὰ μὴ θέλῃ μὲ κανέναν τρόπο νὰ πάη πιὸ πέρα ἀπ' τὴ σειρά τῶν ἄδειων καθισμάτων τοῦ καφενεῖου.

Μονοτονία καὶ πλήξη οἱ μέρες τους [γιομάτες κυλοῦν ἀργὰ στὴ σάλα τῆς «Εὐάνδρου [Μάνδρας] μὲ τὸ γλυκόλαλο τραγούδι τῆς γαλιάντρας ποὺ ἀπ' τὸ κλουβί τῆς διασκεδάζει [τοὺς πελάτες.

Ἦσασε εὐχάριστη, μονάχα ὁ ταχυδρόμος, ποὺ ἴσως μίαν εἶδησι καλὴ μπορεῖ νὰ φέρῃ μὲ γράμματα ἀπὸ τὰ πολιτισμένα [μέρη] καί, περιμένουν οἱ δασκάλοι κι' ὁ ἄστυνός.

Αὐτὸ εἶναι τὸ συνηθισμένο του μοτίβο κι ἂν θέλῃ κάπου κάπου νὰ ξεφύγῃ καὶ νὰ τὸ πάρῃ χιουμουριστικά, πάλι αἰσθάνεται κανεὶς τὴ διάθεσίν του νὰ πνίγεται μὲς στὴ «φριχτὴ μονοτονία» ποὺ περιβάλλει πάντα τὴν ψυχὴ του, καὶ δὲν τὴν ἀφήνει οὔτε στιγμὴ νὰ πετάξῃ ἐλεύθερη ἀκριβῶς πρὸς ὅ,τι λαχταρᾷ. Γι' αὐτὸν ἐσχάθηκε ἡ χαρὰ γιὰ πάντα! «Οἱ ὄχλοι, τοῦ φόρεσαν στεφάνι ἀγκαθερὸ στὴ μαύρη κόμη».

Ἦσασε ἡ ψυχὴ μου εἶχε ἀγαπήσει μακριὰ ἀπὸ μένα ἔχουνε φύγει, στὴν ἐρημιὰ μ' ἔχουν ἀφήσει καὶ στὸ σκοτάδι μὲ τυλίγει τώρα κι' ἡ βουρκωμένη δύση.

Ἦτσι, δὲ βρίσκει ἄλλη ἀπολύτρωση ἀπὸ τὸ θάνατο. Λίγοι τίτλοι μονάχα φτάνουν γιὰ νὰ δείξουν τὴν ἀπαισιοδοξία του αὐτῆ: «Ἀπλοὶ θάνατοι», «Μαρία Πολυδούρη», «Μεταθανάτια», «Λυρική ἀγωνία», «Adieu», «Ἄρρωστοι», «Ἔως θανάτου». Ἀνάλογοι βέβαια πρὸς τὴν ἀρρωστη αὐτὴ διάθεση εἶναι κι' ἡ μορφὴ τῶν ποιημάτων. Μῶλο ποὺ εἶναι ἀρκετὰ φροντισμένη καὶ μελωδική, μῶλο ποὺ ὁ εἰρωνικὸς τόνος κυριαρχεῖ σχεδὸν παντοῦ στὴ φρασεολογία, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμε πὼς οὔτε ὁ Καβάφης, οὔτε ὁ Καρυωτάκης μᾶς φαίνονται πρῶτυπα κατάλληλα γιὰ μίμησι.

ΠΑΝΑΓ. ΜΑΥΡΕΑ, «**Αὐτοδόκη**» (ποιήματα, δρ. 20).—Σὲ πολὺ φροντισμένην ἔκδοσι, ὅπως πάντα, μᾶς παρουσιάζει ὁ Μαυρέας μιά νέα σειρά τῶν ἀρχαιοπρεπῶν ποιημάτων του. Ὁ στίχος του, ἡχηρὸς καὶ μεστός, κατακυλάει μελωδικὰ σὰν κύμα στὸ ἀκρογιάλι. Οἱ λέξεις, δαλεγμένες, ὅλες μουσικώτατες, θὰ μπορούσαν ν' ἀποτελέσουν ἴσως τὸ πιὸ ποιητικὸ λεξιλόγιο. Ὁ ποιητὴς εἶναι ἀληθινὰ ἐρω-

τευμένος μὲ τὴν ἀρχαιότητα. Δὲν ὑπάρχει ποίημα, δὲν ὑπάρχει στίχος, δὲν ὑπάρχει φράση ποὺ νὰ μὴν τὴ θυμίζει: Ἦσασε Νηρέα, ὦ ἀνηθδώνειε Γλαύκε, [ὦ γέρε πρᾶε τοῦ πόντου κάτοικε ἐσὺ δέξου τὸν ἐπιτάφιο τοῦ ἀττικοῦ στερνοῦ μου [«χαίρε».

Στὴν ἀρχαιότητα λοιπὸν καὶ μόνο σ' αὐτὴ πλανιέται ἡ ψυχὴ του, τὰ μάτια του δὲν ἀντικρῶζον τίποτ' ἄλλο, ἐκτὸς ἀπ' τὶς αἰθέριες μορφὰς τοῦ κόσμου ἐκεῖνου ἐξαύλωμένες καὶ φανταστικές. Στάνθόσπαρτα λιβάδια τῆς θρέφεται ὁ πήγασός του:

Ἦκεῖ ὁ πήγασός μου ἄς πάρῃ γαύρου νεφὸθρεφτοῦ ἀτιοῦ μορφὴ νὰ μοιάσῃ τοῦ Φόλου τοῦ ἄφοβου κι ὠραίου Κενταύρου.

Ἦστόσο αἰσθάνεται πὼς οἱ στίχοι του δὲν μποροῦν νὰ ξαναπάρουν τὴ θεϊότητα τῆς ἀρχαίας ποιήσεως. Δὲ θὰ μπορέσετε, λέει μόνος του πρὸς αὐτούς, νὰ μοιάσετε πάλι τοῦ ἰθακήσιου ἥρωα,

Ἦσο κι ἂν ὁ ἀχός σας τώρα ὡς λύσσας κραυγὴ κι ὡς ἐχθρομάχα ὄργη ὁ ρυθμὸς σας τὴν ἀρχαιολάτρα μάχεται ἀρετὴ σας μὲς τὰ τραγούδια μου νὰ χύσῃ...

Πρὸς τί κοπιάζετε; τὸν νόθον ἦχο ποὺ ἀπλώνει ἡ τέχνη σας ἡ νόθα, ὡς [νόθο καρπὸ ξενόφερτης σπορᾶς στὸ στίχο βάρβαρη γῆ-τὸν δίνει καὶ εἶναι ξένης συμβολικῆς ὁπώρα καὶ ὡς ἐκεῖνη στὸ φῶς τὸ ἀκόλαστο ξένης Γεέννης καρπεῖ κι ἀνακλαδίζει...

Καὶ πραγματικά, τὰ ποιήματά του εἶναι συμφωνικὰ κομμάτια ποὺ θυμίζουν τὶς θεωρίες καὶ τὴν τέχνη τοῦ αἰνιγματικῶ Μαλλαρμέ. Τέρπουν τὸ αὐτὶ μὲ τὴ μουσικὴ τους, ζωντανεοῦν παραξενεὲς συμβολικὲς μορφὰς, ποὺ μὲ πλαστικοὺς χοροὺς γοητεύουν τὰ μάτια μας καὶ μεταφέρουν τὴν ψυχὴ μας σ' ἀπόκοσμες σφαῖρες, ἐρεθίζουν τὴ φαντασία καὶ βαυκαλίζουν γλυκὰ τὸ αἶσθημα, ἀλλὰ τὸ νοῦ δὲν τὸν ἐγγίζουν ὁμολογοῦμε τὴν ἀδυναμία μας, αἰσθανόμεστε, ἀλλὰ δὲν καταλαβαί-

νομε τὸν ποιητὴ καὶ μολαταῦτα μᾶς
φτάνει νὰ τὸν ἀκοῦμε, τὸ καλλιτεχνικὸ
αἶσθημα ποῦ δημιουργεῖται κ' ἔτσι μᾶς
εἶναι ἀρκετό.

Στὸ λίκνο τῆς γεννήτρας μου
ἄς γυρίσω
ἔσὺ τὸν ἴσο
κτύπο τῆς κώπης ρύθμιζε
σύγκαιρα πρὶν ποδίσω.

Τρίστιο τὸ ξάρτι, ἀγέρωχη
τὴν πλώρα βύθα
ἔσὺ κι ὡς σπῖθα
ἄς μᾶς πρυμίζη ἀργόλαμνα
κ' ἢ ἄρμη ἢ γλαυκοστήθα.

ΑΓΡΑΜΜΑΤΩΣΥΝΗ καὶ ΔΟΤΙΚΗ

Μόλις ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Παναγῆς Λορεντζάτος εἶχε τὴν ἄτυχη ἔμπνευση, αὐτὸς ποῦ τὸ Κράτος ἐμπιστεῦτήκε στὰ χέρια του τὴν καθοδήγηση τῆς νεολαίας πρὸς τὰ ὑψηλὰ γλωσσικὰ ἰδανικά, νὰ μεταφράσῃ τὸν Αἴαντα τοῦ Σοφοκλῆ στὴ βάρβαρη σημερινὴ γλῶσσα τοῦ ἔλλεινοῦ καὶ ξεπεσμένου ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀμέσως ἄγριοι ὠρμήσανε μὲ τὶς φυλλάδες τους στὸ χέρι οἱ ξεθαρρεμένοι πάλι τώρα τελευταῖα θεματοφύλακες τοῦ καθαρευουσιανισμοῦ. Κι ὀρμαίει κατὰ πάνω του πρῶτος, ἐν ὀνόματι τῆς Ἐπιστήμης, ὁ συνάδελφός του ὡστόσο, κ. Γ. Γαρδίκας· κι ἀφοῦ ἀποδείχνει τὴν τέλεια ἀγραμματοσύνη τοῦ Λορεντζάτου ὡς πρὸς τ' ἀρχαῖα ἑλληνικά, τὸν κατακεραυνώνει γιὰ τὴ γλῶσσα ποῦ μεταχειρίζεται στὴ μετάφρασή του, ἀφιερώνοντάς την — ὁ ἔλλεινός! — «στὰ παιδιὰ ποῦ σπουδάζουν φιλολογία, σ' αὐτοὺς ποῦ θὰ δώσουν στὸ ἔθνος τὴ μορφωμένη τάξη καὶ τοὺς δασκάλους τοῦ λαοῦ»· Ἔτσι ὁ μεταφραστὴς δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ ἓνας «Ἕλλην βαρβαρίζων ἢ βάρβαρος ἑλληνίζων· ὁ παρὰ τῷ κω-

μικῷ Σκύθης τοξότης ὁ ἑλληνίζων βαρβαριστὴ εἶναι ἀνεκτότερος ἢ ὁ ἔρμηνευτὴς τοῦ Σοφοκλέους βαρβαρίζων ἑλληνιστὴ· φαίνεται ὁμοιάζων πρὸς τοὺς παλαιούς βαρβάρους, οἵτινες εἰσαγόμενοι εἰς τὸν ἑλληνισμὸν δὲν εἶχον τὴν εὐστομίαν ἢ τὸ ἀρτιστομεῖν. Ὁ Λορεντζάτος μάλιστα ἀποπτύσας πάντα χαλινὸν καὶ καταπατῶν πάντα κανόνα τοῦ ἑλληνικοῦ λόγου φέρεται ὡς ὁ ἐκμανεὶς Αἴας... Οἱ βαρβαρισμοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ ὁμοουσία εἶναι καταπληκτικοί· καὶ εἰς τὰ ρυπαρώτερα κοινωνικὰ στρώματα ἐνδιατρίψας τις καὶ ἐθισθεὶς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀπομάξῃ τόσους χυδαῖσμούς καὶ βαρβαρισμούς». Πῶς εἶναι δυνατὸν βέβαια νὰ τοῦ συχωρήσῃ κανεὶς τὰ: *θὰ σκίσω, ὁ συγγραφείας, ἀνάμιχτα, ὁ Αἴαντας, ὁ Πλάτωνας, τοὺς σύγχρονου, τοὺς ἀκόλουθους, τῆς Μήδειας* καὶ τόσα ἄλλα!

Ἄλλὰ τί εἶναι ὅλα αὐτὰ μπροστὰ στὴν ἐπίθεση τοῦ κ. ΣΠΑΠ! Φανταστῆτε καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου ὁ ὁποῖος «κηρύττων τὸ εὐαγγέλιον τοῦ μαλλιαρισμοῦ καὶ τῆς ἀνταρσίας, βροντοφωνεῖ: — *Ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες ποῦ δουλεύουν τὸ Κράτος, εἶναι πιά καιρὸς καὶ πρέπει νὰ κινουῦνται μὲ τὴ δημοτικὴ*». Αἴσχος! Ἀποροῦμε ἀλήθεια πῶς τὸ Κράτος κρατᾷ καὶ πληρώνει ἀκόμα τέτοιους ἀγράμματους μέσα στὸ ἀνώτατο ἐκπαιδευτικὸ τοῦ ἴδρυμα λειτουργοὺς ποῦ κόντὰ σ' ὅλα ὅσα ἀναφέραμε πάρα πάντα, κατάρθρωσαν οἱ ἀλιτήριοι νὰ ἐξοστρακίσουν ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο... καὶ τὴ δοτικὴ! Γιατὶ ὅπως γράφει ὁ κ. Σ. ΠΑΠ. «δοτικός... μὴ περιμένετε. Τὰς διδάσκουν ἀκόμη εἰς μερικὰ γυμνάσια, ἀλλὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τὰς ἔχουν πρὸ πολλοῦ καταργήσει». Κι ὕστερα ἀποροῦμε γιὰ τὸ κῦμα τῆς ἀγραμματοσύνης!

ΠΕΤΡΟΣ ΑΡΓΗΣ

Ἐλάβαμε

Διδασκαλικὸ Βῆμα—ὄργανο διδασκαλικῆς ὁμοσπονδίας.

«*Φῶς*» Ἡρακλείου ἀρ. 6 χρονιὰ ΣΤ'.

Ἐλληνίδα ἀρ. 3 χρ. ΙΔ' μηνιαῖο περιοδικὸ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἑλληνίδων.

Προμηθεά Ρεθύμνης ἀρ. 221. χρ. Ι'.

Ἐκπαιδευτικὸν Δελτίον μηνιαία ἐπιθεώρησις ἐκπαιδ. καὶ διοικητ. Νομοθεσίας.

Προσκοπικὴ Ἠχώ Ἀλεξανδρείας ἀρ. φύλλου 1ο 2ο Η' τόμου.

Ἀπομνημονεύματα Χάινε μεταφ. ἀπὸ Γερμανικὰ Θάνου Μεσαριανοῦ σελ. 104

σχῆμα 16ο τιμὴ δρ. 18.